

vlaams audiovisueel fonds vzw

HUIS VAN DE VLAAMSE FILM

Bischoffsheimlaan 38 | 1000 Brussel | Belgium

T +32 2 226 0630 | info@vaf.be | vaf.be

RPR Brussel Ondernemingsnr. 0475.795.886

ING BE68 3630 5415 4534

Landschapsschets Publiek

augustus 2022

Vlaanderen
verbeelding werkt

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
VERTONING	4
1.1. Bioscopen	4
1.2. Culturele vertoners	9
1.3. Filmfestivals	15
VERDELING	19
2.1. Distributeurs	19
2.2. Kijken op het kleine scherm	20
FILMWIJSHEID	22
3.1. Filmreflectie	22
3.2. Filmeducatie	25
SLOTWOORD	28
BIJLAGEN	29

VOORWOORD

In 2014 werd de bevoegdheid voor de ondersteuning van organisaties actief op de domeinen presentatie, niet-commerciële distributie en/of omkadering van audiovisuele kunsten overgeheveld van het Kunstendecreet naar het Vlaams Audiovisueel Fonds. Het nieuwe beleidsdomein kreeg daar aanvankelijk de naam Verspreiding Filmcultuur en Educatie, later Publiekswerking, vervolgens afgekort tot Publiek.

N.a.v. de eerste meerjarige ronde 2017-2019 voor ondersteuning door het VAF werden de betrokken domeinen in 2014 opgenomen in de Landschapstekening Vlaamse Filmsector¹ van het VAF. Dit document omvatte beknopte beschrijvingen van de verschillende spelers in het audiovisuele veld. Ter voorbereiding van de nieuwe structurele ronde 2020-2023 werkte het VAF in 2018-2019 mee aan de brede Landschapstekening Kunsten van het Kunstenpunt². Deze tekening bood een stand van zaken en een evaluatie van de recente trends en ontwikkelingen in het Vlaamse kunstenlandschap, waaronder ook de audiovisuele sector in al haar facetten.

Ter voorbereiding van de nieuwe meerjarige ronde 2024-2027 presenteert Publiek hierna een tussentijdse landschapsschets. Dit document spitst zich in de eerste plaats toe op de domeinen die worden ondersteund door de afdeling, nl. de vertoning en spreiding van en de educatie en reflectie rond filmcultuur. De schets behandelt achtereenvolgens de bioscopen, culturele vertoners en filmfestivals, de distributeurs en de digitale platformen en tenslotte de filmreflectieve en filmeducatieve initiatieven. De verschillende praktijken krijgen elk een beschrijving en de bijlage bevat lijsten van de actoren per domein.

Deze tussentijdse landschapsschets van een landschap in beweging heeft echter geen ambitie om volledig te zijn. Ze maakt een aantal duidelijke inhoudelijke afbakeningen, waarbij o.a. audiovisuele productie, audiovisueel onderwijs of mediaspelers niet behandeld worden. Daarvoor verwijzen we onder meer naar de meeste recente Landschapstekening 2019 van het Kunstenpunt. Omdat het landschap dat Publiek ondersteunt sterk vervlochten is met het commerciële veld door gelijkaardige belangen of via samenwerkingen op het vlak van vertoning en distributie, worden deze spelers wel opgenomen in de schets.

Een actualisering van de diepgaande veldanalyse uit 2011 'Voorbij de Vertoning. Analyse van het Vlaams audiovisueel vertoning- en distributieveld' door Ann Overbergh bij het BAM zou vandaag weliswaar bijzonder nuttig zijn, maar ligt niet binnen het bestek noch binnen de mogelijkheden van deze landschapsschets. Voor een grondigere analyse van het landschap en haar verschillende domeinen kijkt het VAF naar toekomstige samenwerkingen met het onderzoeksveld, in aanvulling op de reeds bestaande analyses en studies. Dankzij het jaarlijkse onderzoek naar vertoningen in Vlaanderen beschikt het VAF zelf over recent cijfermateriaal, waarmee ze het landschap blijft monitoren.

De voorbije twee coronajaren lopen als een rode draad doorheen dit document. Op 13 maart 2020 sloot immers ook de filmsector haar deuren voor het publiek. Hoewel er vandaag opnieuw volop kan getoond en georganiseerd worden, agenda's zich vullen met nieuwe releases, festivals hybride edities uitrollen etc., is de impact van corona twee jaar later nog allesbehalve duidelijk. Hoe de sector corona zal verteren, is voorlopig nog koffiedik kijken maar ze weerbaar doorheen deze verdere crisis loodsen, blijft ook in de toekomst een bekommernis voor het VAF. In deze landschapsschets wordt daarom niet alleen ingezoomd op een aantal specifieke praktijken rond de publieke vertoning, verdeling, educatie en reflectie van de artistieke film in Vlaanderen, maar worden tegelijkertijd ook enkele belangrijke uitdagingen aangehaald, waarvoor deze praktijken vandaag staan. Hiermee wil de afdeling Publiek niet alleen de dialoog met de sector aanzwengelen maar ook met toekomstig beleid bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het veld in (post-)coronatijden.

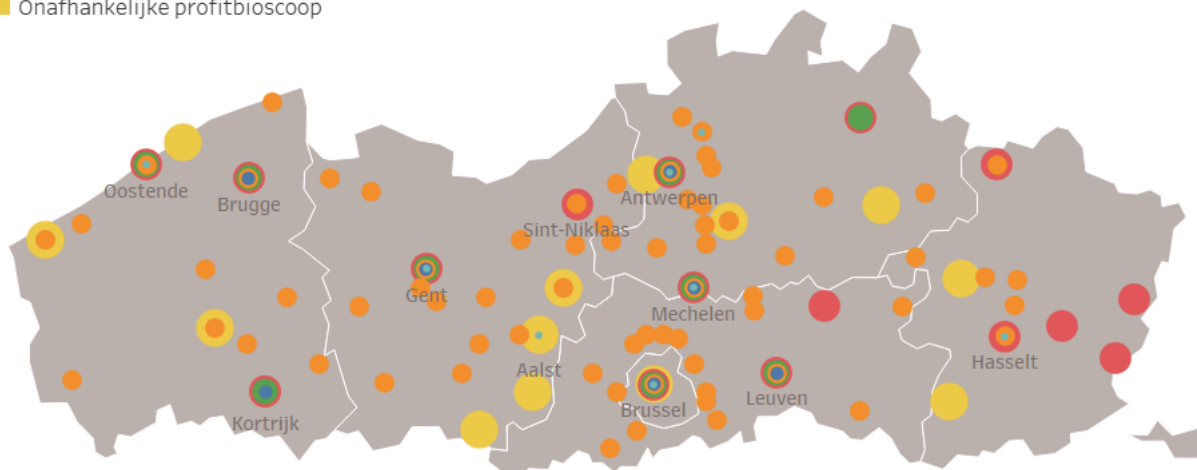
¹ ["Landschapstekening Vlaamse Filmsector". VAF. Brussel, 2014.](#)

² ["Landschapstekening Kunsten". Kunstenpunt. Brussel, 2019.](#)

VERTONING

CATEGORIE

- Andere culturele vertoner
- Arthouse
- Cultuurhuis & filmclub
- Festival
- Multi- & cityplex
- Onafhankelijke profitbioscoop

1.1. Bioscopen

België telt vandaag 492 bioscoopzalen, waarvan 76 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 236 in Vlaanderen en 180³ in Wallonië.⁴ Naar gelang het economische model dat ze hanteren, worden ze ingedeeld in bioscoopketens, onafhankelijke profitbioscopen en arthouses. Vlaanderen en Brussel tellen 19 city- en multiplexbioscopen (waarvan 16 in Vlaanderen), 15 onafhankelijke profitbioscopen (waarvan 13 in Vlaanderen) en 13 arthouses (waarvan 8 in Vlaanderen). Samen tellen ze 62.713 bioscoopstoelen.

Bioscopen zijn nagenoeg elke dag open en bieden meerdere vertoningen per dag aan, volgens een vastgelegd weekprogramma. Ze tonen overwegend films in first run, d.w.z. vanaf het moment dat ze uitgebracht worden voor vertoning op het grote scherm. Hoewel de bioscoopwindow meer en meer onder druk staat, krijgen de bioscopen normaal gezien een exclusief exploitatievenster (tussen 3 weken en 3 maanden) voor de vertoning van nieuwe releases, vooraleer deze films aangeboden worden via andere vertoners (second run) of op televisie, streamingplatformen of DVD en Blu-Ray.

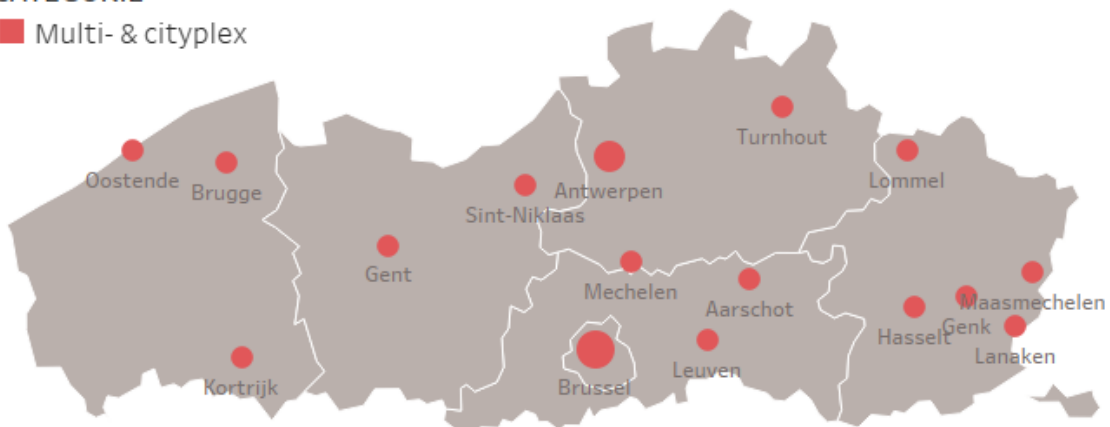
³ Aangezien Statbel de jaarlijkse cijfers pas later publiceert, konden de cijfers voor het aantal bioscoopzalen in 2021 in Wallonië nog niet worden geactualiseerd.

⁴ Ter vergelijking met de eerdere landschapstekeningen in 2014 en 2019: In 2014 waren dat er 473, waarvan 65 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 235 in Vlaanderen en 173 in Wallonië. In 2019 waren dat er 480, waarvan 68 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 232 in Vlaanderen en 180 in Wallonië. ([cijfers Statbel](#))

Multi- en cityplexen

CATEGORIE

■ Multi- & cityplex

In de jaren tachtig werden de multiplexen -bioscoopketens die tot één bedrijf behoren- geïntroduceerd in Vlaanderen. Ze hanteerden een op dat moment radicaal nieuw concept voor bioscoopbeleving. Deze grote nieuwgebouwde complexen lagen overwegend aan de rand van de stad. Ze boden daar parkeergelegenheid en minimum 8 zalen met een groot en populair filmaanbod voor een jonger consumentenpubliek. Sinds enkele jaren zijn de cityplexen meer in trek. Nu wonen in de stad opnieuw aantrekkelijk is, keren ook de grote ketens terug naar de binnenstad en baten daar een kleiner bioscoopcomplex uit met meerdere zalen.⁵ Vandaag wordt de grootste hap van de jaarlijkse Belgische bioscoopcijfers ingenomen door deze multi- en cityplexen.

Er zijn in Vlaanderen en Brussel drie ketens actief: Kinopolis Group, UGC en Pathé, die samen 218 schermen en 49.055 bioscoopstoelen uitbaten. Hiermee nemen ze haast 70 % van het totale Vlaamse en Brusselse bioscopenlandschap in. Als bioscoopketens met een winstgevend doel specialiseren ze zich overwegend in commerciële publiekstrekkers, de zgn. blockbusters. Ook Vlaamse publieksfilms krijgen er hun plek en er staat ook geregeld crossover film⁶ en soms zelfs arthouse op het programma⁷. Deze ketens investeren zwaar in modern zit- en kijkcomfort, technisch hoogstaande klank- en beeldkwaliteit en nieuwe technologieën om hun bezoekers een nog betere en meer intense bioscoopervaring te bieden. Ze spelen ook efficiënt en vaak innovatief in op de verlangens van de consument door specials voor specifieke doelgroepen, evenementen in aanwezigheid van (internationale) sterren, livestreamings en immersieve vertoningen (IMAX, 4DX, Laser ULTRA, RealD 3D, Screen X, ...) op te zetten. Inkomsten uit ticketverkoop vormen hun grootste bron maar daarnaast halen ze eveneens belangrijke inkomsten uit de verkoop van een assortiment aan eten en drinken en uit B2B-activiteiten.

Van de drie multiplexen is de Belgische **Kinopolis Group** de grootste, met een marktaandeel van bijna 50%. Kinopolis telt ondertussen vestigingen in België, Frankrijk, Spanje, Nederland, Luxemburg, Zwitserland, Polen (uitgebaat door derden), Canada en de VS. Vandaag baat de groep 11 bioscopen uit in België, waarvan 7 in Vlaanderen (Antwerpen, Brugge, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven en Oostende) en 1 in Brussel.

⁵ "De verlichte stad. Een geschiedenis van bioscopen, filmvertoningen en filmcultuur in Vlaanderen". Daniël Biltreyst en Philippe Meers (Red.). Leuven, 2007.

⁶ Crossover in de zin van een "artistieke film die de intentie heeft meer publiek te bereiken". Crossover situeert zich dan tussen mainstream, in de zin van "de commerciële publieksfilm, een grootschalige productie" en arthouse in de zin van "de artistieke film, een kleinschalige productie".

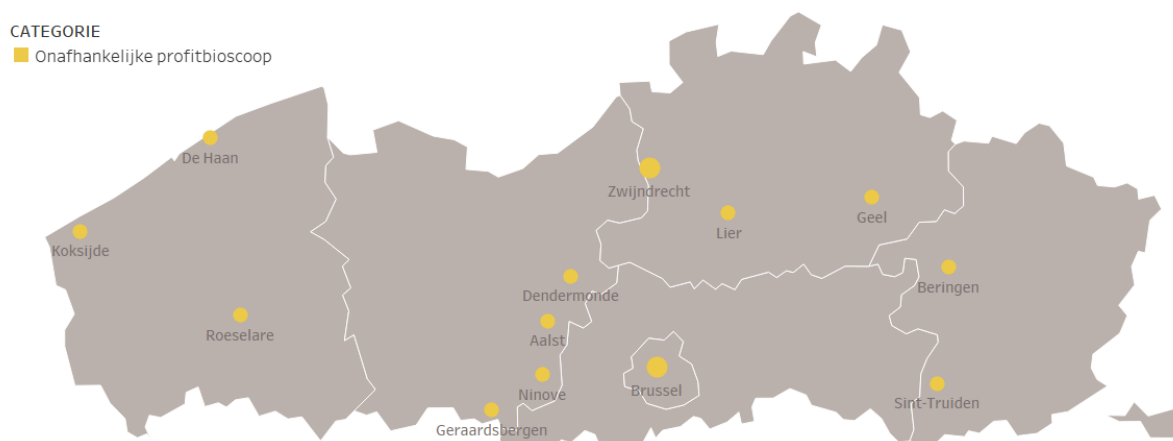
⁷ Bij UGC is dat onder het label 'UGC Coup de Coeur/UGC Loves', bij Kinopolis vanaf 6 september via het nieuwe cinefiele label 'Cine K-Cinema met een gouden randje'. Cine K bouwt verder op Cinemanie, het label dat de groep in 2004 opstartte -maar dat ondertussen werd stopgezet- en dat de focus eveneens legde op 'films met een artistieke meerwaarde'. Cine K gaat echter verder dan Cinemanie en belooft een cinema-in-cinema ervaring, die 'de sfeer van een exclusieve filmclub ademt'.

De Franse cinemagroep **Pathé** nam eind 2019 de Belgische bioscoopketen Euroscop over en verwierf daarmee zes Belgische en drie Nederlandse cinemacomplexen. In Vlaanderen kreeg Pathé er bioscopen bij in Sint-Niklaas, Genk, Maasmechelen en Lanaken. Pathé baat eveneens zes cinema's uit in Wallonië nl. in Namen, Louvain-la-Neuve, Charleroi, Verviers, Libramont en Marche.

De derde keten is de cinemagroep **UGC**, eveneens een Franse speler. UGC baatte tot vijf jaar geleden twee complexen uit in Brussel en één in Antwerpen. In 2016 kocht de groep de 4 voormalige Utopolis-bioscopen in Mechelen, Aarschot, Lommel en Turnhout op.

De ketens hebben niet alleen onderling verschillende profielen maar verschillen vaak ook per complex, waarbij de ligging, de aanwezigheid van andere vertoners en de sociaal-demografische achtergrond van het lokale publiek bepalende factoren zijn voor de vormgeving van de programmatie. Zowel Kinopolis, UGC als Pathé zetten samenwerkingen op met het gesubsidieerde veld: o.a. Film Fest Gent, Filmfestival Oostende, Docville en het Afrika Filmfestival organiseren hun jaarlijks festival gedeeltelijk in Kinopolis. MOOOV Festival werkt dan weer samen met o.a. UGC Turnhout. Cinema Storck, een initiatief van Filmfestival Oostende, heeft zelfs een wekelijkse arthouseprogrammatie in Kinopolis Oostende. Het netwerk van filmclubs Zebracinema organiseert, samen met lokale cultuurcentra, vertoningen in zalen van Pathé en UGC. Ook tal van andere filmclubs (o.a. Filmclub 62 Oostende, Filmmagie Sint-Niklaas en Hasselt en De Andere Film Brugge) werken samen met lokale multiplexen voor hun wekelijkse of maandelijkse vertoningen.

Onafhankelijke profitbioscopen

Vlaanderen kent ook een aantal kleinere commerciële bioscopen, die gevestigd zijn in provinciesteden en daar een beperkt aantal schermen uitbaten. Het onderzoek van Publiekswerking uit 2017⁸ telde nog 16 van deze onafhankelijke cinema's, samen goed voor 50 zalen en 8.861 bioscoopstoelen. Anno 2022 blijven er nog 13 over, waarvan 4 in de provincie Antwerpen (**Cinema4you**, **Studio Rubens**, **Studio Geel** en **Cinema Variétés**), 2 in Limburg (**Cameo** en **The Roxy Theatre**), 4 in Oost-Vlaanderen (**Ciné Aalst**, **Cinema Central**, **Cinema Albert** en **Cinema Focus**) en 3 in West-Vlaanderen (**Cinema Rio**, **Cinema Koksijde** en **Cityscop**). Brussel telt er 2 nl. **White** in Schaarbeek en **Le Stockel** in Sint-Pieters-Woluwe. Cinema Capitole (Aalter), Cine Liberty (Brugge), Cinema De Keizer (Lichtervelde) en Ciné Rialto (Oostende) sloten de deuren al vóór 2017. Sinds het onderzoek van 2017 sloot ook Cinema Walkino (Bree). Cinéstar (Waregem) en Beverly Screen (Knokke-Heist) overleefden

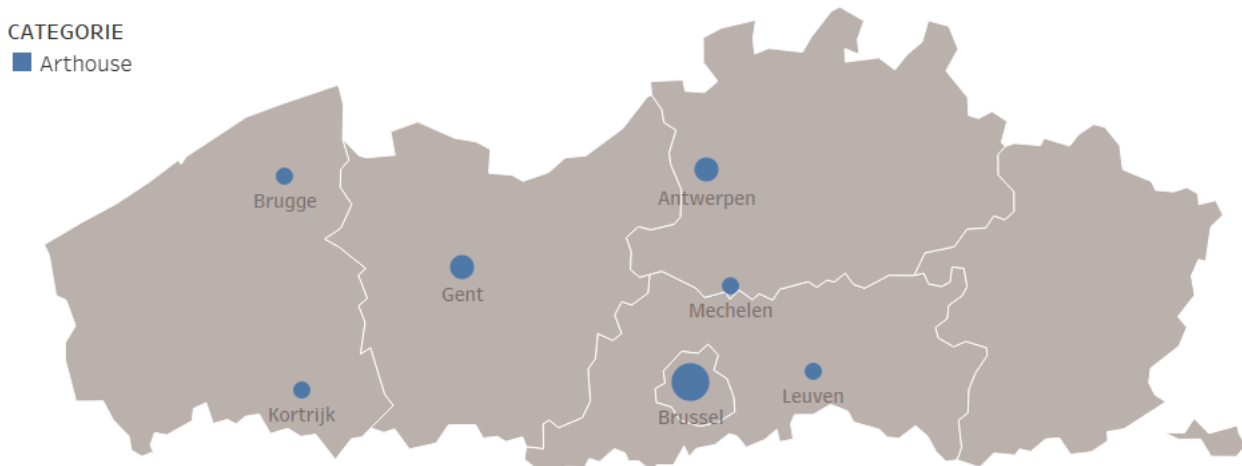
⁸ "De onafhankelijke bioscoop in Vlaanderen". VAF/Publiekswerking. Brussel, 2017.

corona niet. Vandaag beschikken de onafhankelijke profitcinema's in Vlaanderen nog over 41 zalen en 7.035 bioscoopstoelen.

Onafhankelijke commerciële vertoners zijn vaak familiebedrijven, soms nog opgericht door een (over-)grootvader of grootmoeder. Het gaat hier over kleine ondernemingen met een beperkt aantal werknemers. De vele sluitingen van de voorbije jaren maken duidelijk dat het vandaag geen evidentie is om van bioscoopexploitatie een rendabele economische activiteit te maken. Niet alle onafhankelijke vertoners kunnen de nodige investeringen in de modernisering van hun infrastructuur dragen. Ook is de opvolging niet altijd verzekerd en worstelen vele onafhankelijke vertoners met het op peil houden van hun publieksbereik. Toch is één van hun sterktes dat ze sterk lokaal zijn ingebed en een goede kennis hebben van hun lokale publiek. Ze zetten dan ook een werking op die gericht is op specifieke doelgroepen of organiseren events, VIP-arrangementen en 3D-vertoningen. In die zin diversifiëren zij, net als de grotere ketens, hun inkomsten.

Inhoudelijk kiezen deze bioscopen overwegend voor een filmprogrammatie met commerciëlere publieks- en familievriendelijke films. Toch wordt er ook op meerdere plaatsen, waaronder The Roxy Theatre in Koersel, Cinema Albert in Dendermonde en Cinema Variétés in Lier, geëxperimenteerd met de ietwat moeilijkere auteursfilms, die niet altijd een breed publiek aanspreken. Sommige onafhankelijke vertoners nl. Cameo, The Roxy Theatre en Cinema Variétés werken voor hun culturele programmatie ook samen met lokale filmclubs of cultuurcentra.

Arthouses

Arthousebioscopen behoren zowel tot de categorie van de bioscopen als tot die van de culturele vertoners, die hierna besproken worden en waarmee ze de focus op films met een artistiek karakter gemeen hebben. Omdat arthouses gevestigd zijn in het hart van groot- en centrumsteden worden ze ook wel stadsbioscopen genoemd. Naar gelang de eigen profileringsvoorkeur wordt soms ook de term 'filmhuis' gebruikt, een term die ontleend wordt aan het Nederlandse arthouselandschap. Vlaanderen telt vandaag 8 bioscopen met een focus op de artistieke film. Samen tellen ze 28 zalen en 2.696 bioscoopstoelen. **Cinema Sphinx**, **Studio Skoop** en de vier bioscopen van Lumière (**Lumière Brugge**, **Lumière Antwerpen**, **Lumière Mechelen** & **Cinema Cartoon's**) functioneren als onafhankelijk profitbioscopen en verschillen in die zin economisch nauwelijks van bovenstaande onafhankelijke bioscopen. **Cinema ZED** en de bioscoop van **BUDA** worden elk uitgebaat door een vzw.

Omdat het publiek voor arthousecinema kleiner is dan voor de grote commerciële publieksfilm, zijn arthouses zowel inhoudelijk als economisch kwetsbaar. Met overheidssteun vangen ze die kwetsbaarheid echter geheel of gedeeltelijk op. Naast kleine lokale subsidies ontvangen de arthouses ook een jaarlijkse ondersteuning via Europa Cinemas, dat met middelen van Creative Europa/MEDIA de spreiding van de Europese arthousefilm wil aanmoedigen. De Brusselse en Waalse arthouses worden daarnaast ook nog ondersteund door de

Franstalige Gemeenschap via het CCA (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel). In Vlaanderen wordt de cinemawerking van het Kortrijkse kunstencentrum BUDA gefinancierd via het Kunstendecreet. Sinds 2020 ondersteunt ook het VAF enkele arthouses⁹. In vergelijking met de vaak substantiële subsidies die in vele andere Europese landen wordt voorzien voor de werking van de arthousebioscopen, ligt de toelage van het VAF aanzienlijk lager. Ze wordt bovendien enkel ingezet voor de uitrol van een publiekswerking en verrijkte programmatie rondom de bioscoopwerking en niet voor de economische exploitatie van de arthouse zelf.

De 8 Vlaamse arthouses zijn gevestigd in 6 centrumsteden (Antwerpen, Brugge, Gent, Kortrijk, Leuven en Mechelen). Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt 5 arthouses, die een meertalige programmatie aanbieden nl. **Cinema Vendôme** en **Kinograph**¹⁰ in Elsene en **Cinema Galeries**, **Cinema Palace** en **Aventure** in de Stad Brussel. Arthouses bieden stadsbewoners een dagelijks aanbod van kwaliteitsfilms in first run. Hun werkingen zijn echter niet identiek en er bestaan onderling veel verschillen in programmatie en aanpak. Naar gelang het profiel en het businessmodel van de arthouse wordt er naast een aanbod van de arthousefilm meer of minder ingezet op commerciële crossover films. Sommige arthouses kiezen dan weer voor een grotere diversiteit binnen het segment van de auteursfilm, met naast fictiefilm ook aandacht voor de experimentele film, klassiekers, kortfilms, documentaires, animatie, jeugdfilm, wereldfilm etc. Meer en meer arthouses experimenteren met thematische programmaties, rond bv. de Spaanse film (bv. CineMÁS in Cinema Sphinx, Budascoop en Cinema Cartoon's) of maatschappelijke issues (bv. een filmreeks rond Oekraïne in Cinema ZED of een kortfilmselectie rond queerness in Lumière Antwerpen). Omdat ze hun publiek bovendien meer willen bieden dan enkel film, wordt het filmaanbod verrijkt en verdiept met een programma van context en omkadering. Regisseurs leiden er vertoningen in, jonge filmtalenten stellen er hun nieuwe creaties voor en er vinden tal van ontmoetingen, nagesprekken en debatten plaats. De arthouses zijn ook vaak sterk vernetwerkt en zetten hun deuren open voor externe filmfestivals, organiseren schoolvoorstellingen en zetten banden op met andere lokale (culturele) organisaties en verenigingen. Hun ligging in het centrum van de stad en de aanwezigheid van een gezellig café zijn belangrijke troeven.

De bezoekersaantallen van de arthouses gingen tot coronajaar 2020 in stijgende lijn. De totale ticketverkoop evolueerde in Vlaanderen zelfs op 10 jaar tijd van +/- 300.000 tickets in 2009 naar meer dan 500.000 in 2019¹¹, wat een stijging is van 66 %. De vijf Brusselse arthouses bereikten trouwens gezamenlijk in 2019 een gelijkaardig totaal, van net iets meer dan 500.000 bezoekers. Film liefhebbers hebben de voorbije jaren duidelijk de weg gevonden naar de arthouses, ondanks alarmerende berichten over de mogelijke bedreiging van fysieke filmbeleving door het stijgende online thuisaanbod. De inzet van arthouses op een sterke inhoudelijke profilering, een uitgewerkte publiekswerving en -werking en een professionele vertoningsinfrastructuur, in combinatie met een stevige lokale verankering en een groeiende inzet op het sociale aspect van het filmbezoek, zijn echter succesvol gebleken. Mede door deze aanpak leveren arthouses vandaag een belangrijke bijdrage aan een levendig stadsweefsel.

⁹ Het reglement van Publiek voorziet meerjarige ondersteuning voor rechtspersonen in de vorm van een vereniging, die gevestigd zijn in het Nederlandse taalgebied of in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad en die niet reeds meerjarig ondersteund worden via andere regelgeving binnen het beleidsveld Cultuur. Voor de periode 2020-2023 worden Cinema ZED (via Fonk vzw), Cinema Sphinx (via La Luna vzw), Studio Skoop (via De Filmplaneet vzw), Lumière Brugge en Cinema Cartoon's (via Buiten Beeld vzw) op structurele basis ondersteund.

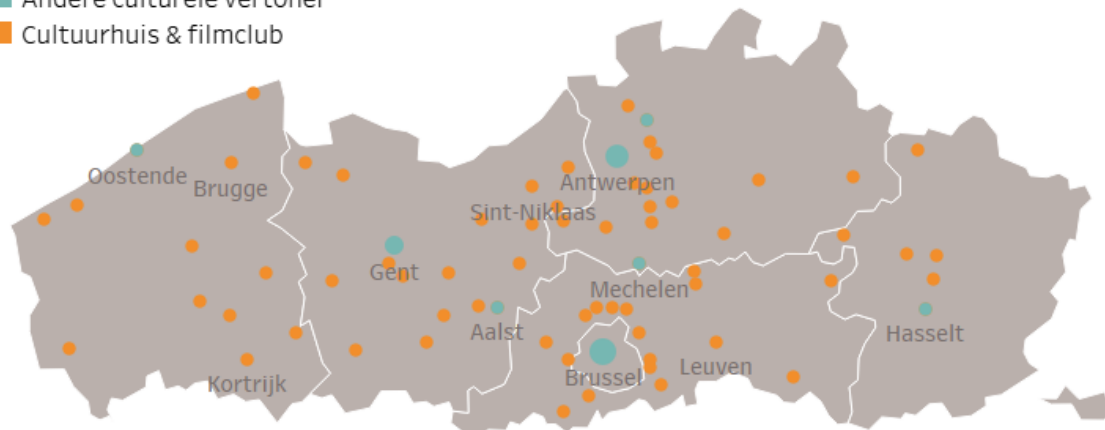
¹⁰ Kinograph ontwikkelde tussen de lente van 2019 en de zomer van 2022 een tijdelijke bioscoopwerking in de voormalige kazernes van Elsene op de See U-site. In afwachting van de verbouwing en renovatie van de site en de bioscoop, zal de organisatie in de komende jaren haar werking voortzetten in Flagey, en dit in samenwerking met Cinematek.

¹¹ Cijfers van het VAF, op basis van de gerapporteerde aantallen van de ondersteunde arthouses.

1.2. Culturele vertoners

CATEGORIE

- Andere culturele vertoner
- Cultuurhuis & filmclub

Andere culturele vertoners

De arthousefilm is ook te zien bij verschillende andere non-profit culturele vertonersinitiatieven. Zij volgen echter niet het klassieke day-to-day bioscoopexploitatie-model. Deze vertoners tonen arthouse in second run en ze voorzien per film slechts een eenmalige vertoning. Hun programmering focust minder op recente titels - hoewel ze zeker wel aan bod komen maar dan op een later moment-, is vaak thematisch, maatschappelijk of filmhistorisch van insteek en getuigt van een grote diversiteit op het vlak van genres en vorm. Deze vertoners zetten eveneens stevig in op de contextuele omkadering van hun programmering via o.a. ontmoetingen, debatten en workshops en werken ook samen met tal van andere vertonersinitiatieven, festivals en lokale verenigingen. Samen ontvingen ze in 2019 meer dan 337.000 bezoekers¹². De laatste jaren experimenteren deze huizen ook steeds meer met vertoningen in openlucht tijdens de filmloze zomermaanden en binden ze op die manier een nieuw publiek aan hun werking.

In Antwerpen biedt **De Cinema**, geboren uit een samenwerking tussen Cinema Zuid (M HKA) en De Studio, een dagelijkse filmprogrammering aan waarin het nieuwe titels combineert met klassiekers en thematische/maatschappelijke programma's. In Brussel kennen **BOZAR** en **Flagey** een filmprogrammering die zowel historische als actuele aspecten van film belicht. **Cinemathek**, het Koninklijk Belgisch Filmarchief, beheert niet alleen een omvangrijke filmcollectie maar heeft ook een uitgebreide dagelijkse cinemaprogrammering (in eigen huis en in Flagey) en educatieve werking, met aandacht voor zowel hedendaagse producties als films uit het prille begin. **Cinema Nova** focust dan weer op eigenzinnige films, die door hun vorm, lengte, inhoud, productie- en/of distributieformule geen plek vinden in de klassieke vertoonzalen. Het Gentse **Art Cinema OFFoff** is een vertoningsplek voor experimentele cinema en audiovisuele kunst, op het grensgebied tussen film en beeldende kunst. **CINEMA RITCS** in Brussel en **KASKCinema** in Gent zijn twee filmzalen die verbonden zijn aan een filmhogeschool. Zij tonen vaak films die buiten het reguliere circuit vallen of die tot de canon behoren. Ze richten zich daarvoor vooreerst tot studenten hoewel ze evengoed cinefiele stadsbewoners bereiken.

Bovenstaande initiatieven zijn vaak ingegeven door het verlangen om het bestaande filmaanbod te verbreden en te verdiepen met minder gekend of zelfs vergeten aanbod. Andere culturele vertonersinitiatieven spelen eerder in op het tekort aan schermen voor de culturele film in al haar diversiteit binnen hun stad of zelfs wijk.

¹² Cijfers van het VAF, op basis van de gerapporteerde toeschouwersaantallen van ondersteunde culturele vertoners en een bijkomende bevraging bij Bozar, Flagey, Cinemathek en Filmhuis Klappei.

In het kunstencentrum Netwerk Aalst profileert **Netwerk Film** zich op drie vertoningsdagen per week als de plek voor de ‘bijzondere film’ in Aalst en omstreken. In Oostende biedt Filmfestival Oostende met **Cinema Storck** zes dagen per week een arthouseprogrammatie aan in Kinopolis. In Mechelen bouwt **Filmhuis Mechelen** al meer dan 40 jaar lang een publiek op voor de kwaliteitsfilm. Sinds 2017 brengt **Cine Rio** éénmaal per week de oude buurtcinema aan de Brugse Poort van Gent tot leven. In Antwerpen zetten **Filmhuis Klappei** en **Cinema Roma** elke week culturele film in de kijker voor de wijk en in Brasschaat zorgt het cultuurhuis **De Polygoon** sinds 2021 voor een wekelijkse arthouseprogrammatie.

Cultuurhuizen & filmclubs

Het was Frans Van Mechelen, de eerste Vlaamse minister van Cultuur, die eind jaren zestig het startsein gaf voor de uitbouw van een fijnmazig netwerk van culturele infrastructuur. Samen met de lokale bibliotheken en de cultuurbeleidscoördinator moesten lokale cultuur- of gemeenschapscentra zorgen voor de geografische spreiding van het cultureel aanbod. Cultuurparticipatie, gemeenschapsvorming, cultuureducatie en het bereik van kansengroepen golden als belangrijke pijlers voor elk lokaal cultuurbeleid. De toelage hiervoor kwam zowel uit de gemeenten als uit de Vlaamse overheid. Sinds 1 januari 2016 zijn de middelen voor het cultuurbeleid van de Vlaamse gemeenten echter geïntegreerd in het Gemeentefonds. De gemeentebesturen zijn vandaag volledig zelf verantwoordelijk voor het voeren van een lokaal cultuurbeleid. Daardoor kunnen gemeenten nu zelf beslissen of ze al dan niet een cultuurcentrum willen uitbouwen op hun grondgebied. Momenteel zijn er in Vlaanderen ongeveer 200 cultuurhuizen, die naar gelang het aantal inwoners in de gemeente worden ingedeeld in cultuurcentra of gemeenschapscentra¹³. Deze centra bieden een breed palet van kunst- en cultuurdisciplines aan, gaande van podiumkunsten, muziek, comedy, film en meer. Waar ze inhoudelijk hun focus leggen, hangt echter af van huis tot huis en regio tot regio.

In Vlaanderen zijn er 29 cultuurhuizen, die op wekelijkse basis culturele film vertonen, 11 op tweewekelijkse basis en 40 op maandelijkse basis. 55 cultuurhuizen vertonen film slechts op occasionele of zeer occasionele basis. De overige cultuurhuizen nemen geen film op in hun programmatie. De CC's en GC's met filmaanbod ontvingen, samen met de filmclubs, in 2019 nog +/- 400.000 bezoekers¹⁴, wat zelfs een stijging is van bijna 18% in vergelijking met 2014¹⁵. Tot de top 5 van cultuurhuizen-met-filmprogrammatie behoren **CC Zwaneberg** in Heist-op-den Berg, **CC Strombeek**, **CC Westrand** in Dilbeek, **CC De Kern** in Wilrijk en **CC Ter Dilt** in Bornem, met elk meer dan 10.000 filmbezoekers per jaar.

Deze cultuurhuizen tonen films in second run, wat in principe betekent dat ze films pas brengen een aantal weken of maanden nadat deze nieuwe releases alweer verdwenen zijn uit de bioscopen. De film wordt er eenmalig getoond en dit op vaste avonden of namiddagen per week of maand. Met het oog op lagere cultuurdrempels worden er ticketprijzen gehanteerd, die enkele euro's lager liggen dan de toegangsprijzen in bioscopen. Naar gelang het profiel van het centrum kiezen deze cultuurhuizen in de eerste plaats voor arthousefilms, maar evengoed worden er ook crossovers opgenomen in de programmatie, waarvoor ze veel makkelijker een publiek kunnen aanspreken. Daarnaast zetten ze ook in op een filmprogrammatie voor specifieke doelgroepen: dat kunnen zowel scholen zijn als vertoningen voor families of senioren. Cultuurhuizen besteden in hun programmatie vaak bijzondere aandacht aan Vlaamse producties. In 2019 stonden er zelfs 5 Vlaamse films in de top 10 van de meest vertoonde films, waaronder 'Girl', 'Beautiful Boy' en 'Binti'.

Waar cultuurhuizen met wekelijkse vertoningen in 2014 nog via DVD en 35 mm vertoonden, is het overgrote deel ondertussen overgeschakeld naar professionele digitale cinema infrastructuur (DCP). Andere, vaak kleinere centra met een beperktere filmprogrammatie, kunnen de zware investeringen niet dragen en

¹³ cult!, het netwerk van de cultuurhuizen, schat het totale aantal functionerende CC's en GC's op 200, waarvan er 169 zijn aangesloten bij het netwerk. De inkanteling van de Vlaamse subsidies in het gemeentefonds en het wegvallen van de decretale verplichting tot registratie in 2016 bemoeilijkt betrouwbare monitoring van deze sector.

¹⁴ Cijfers van het VAF, op basis van de jaarlijkse bevraging bij cultuurhuizen in Vlaanderen.

¹⁵ "Facts & Figures 2014 & 2019. Jaarlijks onderzoek naar vertoningen in cultuur- en gemeenschapscentra en filmclubs". VAF/Publiekswerking. Brussel, 2020.

vertonen nog steeds op DVD of Blu-Ray. Cultuurcentra programmeren hun filmvertoningen overwegend in dezelfde grote zaal waar ook de podiumkunsten getoond worden, omdat zich daar de DCP-infrastructuur bevindt. Het feit dat er vaak geen aparte filmzaal ter beschikking is, maakt de filmprogrammatie echter kwetsbaar. Film wordt er vertoond op vaste dagen maar moet soms uitwijken voor een podiumkunstenactiviteit, waaraan technische opbouw en repetities voorafgaan.

Deze cultuurhuizen kunnen rekenen op een zeer groot en trouw filmpubliek, dat zich haast blindelings laat leiden door de keuze van de programmator en ook lang vooraf intekent op het voorgestelde aanbod. Toch durven niet alle vertoners het aan om meer diversiteit in hun programma te brengen, hoewel het tot de taak van een cultuurcentrum behoort om cultureel te verbreden. Ze focussen dan ook vooral op de fictie langspeelfilm. Een aantal CC's nemen echter ook documentaires, klassiekers of animatie op en profileren zich door deze gevarieerde programmatie ook succesvol als de plek voor "de betere film" in de regio. Sommige CC's beschikken zelf niet over een filmprogrammator maar zetten toch in op filmcultuur via samenwerkingen met filmclubs. Zo werken in Limburg **CC Achterolmen** (Maaseik), **PD Dommelhof** (Pelt), **CC De Velinx** (Tongeren), **CC De Bogaard** (Sint-Truiden) en **C-Mine** (Genk) voor hun wekelijkse filmprogrammatie samen met Zebracinema, een netwerk van filmclubs beheerd door MOOOV.

Filmclubs maakten hun opmars in België na de eerste wereldoorlog en spreidden zich over verschillende regio's, zuilen en ideologieën. Het waren cinefiele organisaties van geëngageerden, die kritisch stonden ten aanzien van de meer mainstream commerciële cinema. Ze introduceerden de internationale avant-gardefilm in allerlei kleine zaaltjes, waar ze in besloten kring samen film keken en bespraken. Waar er in de jaren zestig nog meer dan 200 filmclubs actief waren in heel België¹⁶, telt de database van het VAF er vandaag nog maar een 30-tal¹⁷, waaronder de 9 filmclubs van **Zebracinema** en 8 filmclubs van **Filmmagie**. De uitgangspunten van weleer werden echter behouden: deze filmclubs werken een aanbod uit van films, die in het commerciële bioscoopcircuit geen of weinig kans krijgen. Ze beschikken zelf niet over een eigen filmzaal maar zijn voor hun vertoningen wekelijks, tweewekelijks of op maandelijkse basis te gast in zalen van cultuurhuizen, onafhankelijke profitvertoners en multiplexen.

¹⁶ "De verlichte stad. Een geschiedenis van bioscopen, filmvertoningen en filmcultuur in Vlaanderen". Daniël Biltereyst en Philippe Meers (Red.). Leuven, 2007.

¹⁷ "Facts & Figures 2021 (in opmaak). Jaarlijks onderzoek naar vertoningen in cultuur- en gemeenschapscentra en filmclubs." VAF/Publiekswerking. Brussel, 2022.

Uitdagingen

1. Met de komst van de televisie werd ook in België de dood van de cinema aangekondigd. De bioscoopsector zat tussen 1958 en 1980 in een grote crisis: de ene na de andere bioscoop sloot de deuren en het aantal zalen zakte van 1.585 naar 488.¹⁸ Ook het bioscooppubliek dunde drastisch uit. Waar in 1960 nog meer dan 79 miljoen bioscoopkaartjes werden verkocht in België, daalde dat in 1980 tot 20 miljoen. De aangekondigde dood van de cinema is er echter niet gekomen. In 2019 gingen er in België nog steeds meer dan 19.8 miljoen bezoekers naar de cinema, haast evenveel als in 1980. De Belg ging in 2019 gemiddeld nog 1,7 keer per jaar naar de bioscoop, wat weliswaar minder is dan de gemiddelde Europeaan die dat jaar 2x/jaar een bioscoopzaal bezocht. Die Belgische cijfers waren tot voor corona¹⁹ al een tijdje stabiel maar het kan ook anders. Onze noorderburen doen het immers elk jaar beter en zaten voor corona zowat 2,2 keer per jaar in de bioscoop. Van alle Europese landen gingen de Fransen en de Ieren het vaakst naar de bioscoop, tot zelfs meer dan 3 keer per jaar. Frankrijk beschikt ook over het meeste aantal schermen: in 2021 waren dat er 6.193.²⁰

Tot 2019 bevestigden ook de Europese bioscoopcijfers de bloei van bioscoopbezoek. Die stegen de voorbije 20 jaar zelfs met 39 %²¹. Ondertussen brak de PC door naar het brede publiek en kwamen er DVD's, games, gsm's en later flatscreens, smartphones en tablets op de markt. Internet en sociale media verbinden vandaag de wereld en films worden nu ook massaal online bekeken. De cijfers tonen aan dat er twee publieken zijn, die elkaar echter ook overlappen. Filmkijkers hebben thuis een abonnement op Netflix, Disney+ of Streamz, maar zijn ook nog steeds bereid om een bioscoopticket te kopen. Een film thuis bekijken is nu eenmaal niet hetzelfde als de beleving ervan, samen met anderen, in een professioneel uitgeruste cinemazaal met een groot filmscherm en perfecte beeld- en geluidskwaliteit. Het zijn twee verschillende vormen van filmbeleving, die echter complementair zijn aan elkaar en waarbij de kijker zelf bepaalt welke film hij in welke context wil zien.

In 2020 knakten echter in heel Europa de cijfers. De lange sluiting en de beperkende maatregelen resulteerden dat eerste coronajaar ook in België in catastrofale bezoekersaantallen, tot een totaal van slechts 5.5 mio bezoekers, wat een daling is met meer dan 72%.²² De cijfers voor 2021 lijken positiever te zijn en evolueren naar 7.6 mio bezoekers, wat dan weer een stijging is met 38% t.o.v. het rampjaar 2020 maar nog altijd 62% lager ligt dan de aantallen in 2019. Vandaag, in post-coronatijden, kampen de bioscopen echter nog steeds met een aarzelend publiek dat nog niet volledig terugkeerde naar de zalen. Voor de kleinere profitbioscopen, die de voorbije twee coronajaren hun opgebouwde reserves zagen wegslinken, zich vandaag niet meer kunnen beroepen op federale en regionale coronamaatregelen en daar bovenop geconfronteerd worden met stijgende energiekosten, zijn de huidige ticketinkomsten dramatisch. Sommige bioscoopzalen zijn nog steeds maar tot de helft gevuld, hoewel ze volledig coronaproof functioneren. Vooral de 45-plussers, toch goed voor 40% van de globale bioscoopfrequentie, blijken hun bezoek nog even uit te stellen. Veiligheidsoverwegingen, financiële bezorgdheden en twijfels over de belevingsmeerwaarde zijn vandaag bepalende factoren voor een bioscoopbezoek.²³ 8% van de bioscoopbezoekers is zelfs helemaal niet meer van plan om terug te keren, zo voorspelde een recent onderzoek.²⁴ 2022 is dan ook een cruciaal jaar voor de cinema's. De verwachtingen zijn weliswaar dat de

¹⁸ "De verlichte stad. Een geschiedenis van bioscopen, filmvertoningen en filmcultuur in Vlaanderen". Daniël Biltereyst en Philippe Meers (Red.). Leuven, 2007.

¹⁹ Het gemiddeld aantal bioscoopbezoeken per capita zakte in België van 1,7 in 2019 naar 0,5 in 2020 en naar 0,6 in 2021. "[Focus 2021-2022](#)". European Audiovisual Observatory.

²⁰ "[Focus 2016-2022](#)". European Audiovisual Observatory.

²¹ "[2020 Annual Report](#)". UNIC-cinemas. 2020.

²² [Bioscoopcijfers Statbel 2020](#).

²³ "[Movie theaters must 'urgently' rethink the experience, a study says](#)". Brooks Barnes. New York Times, 29 november 2021.

²⁴ "[Exhibition at a crossroad](#)". The Quorum. November 2021.

wereldwijde box office inkomsten in 2022 opnieuw zullen stijgen, maar dat het niveau van 2019 nog ver weg ligt.²⁵

Als het belevingsaspect een overtuigende factor wordt voor de terugkeer naar de bioscoop, zijn de arthouses en culturele vertoners alvast goed geplaatst. Ze experimenteren immers al jaren met allerlei vormen van verrijkte programmatie, waarin ontmoeting en uitwisseling primeren. Ook tijdens corona ontwikkelden ze met vallen en opstaan allerlei creatieve initiatieven om in beeld te blijven. Via promotionele acties, een doorgedreven communicatie, online filmvertoningen voorzien van virtuele inleidingen of Q&A's of toegespitste filmreeksen in periodes van heropening probeerden ze de voorbije jaren de band met hun publiek te herstellen of te behouden. Ook na corona kan hun succesvolle expertise rond publiekswerking andere spelers, waaronder profitbioscopen én cultuurcentra, inspireren bij het uitbouwen van een werking die meer dan film biedt. Tegelijkertijd liggen er ook nog vele kansen in het aanboren van nieuwe publieken, die vandaag nog te weinig hun weg naar de culturele film vinden. Het bereiken en enthousiasmeren van een jonger en meer divers publiek is in post-coronatijden dan ook meer dan ooit een urgentie.

2. Eén van de ambities van het VAF is om alle Vlamingen de mogelijkheid te geven om binnen hun lokale omgeving te participeren aan filmcultuur. Het aantal schermen voor de auteursfilm is in Vlaanderen echter niet groot. In 2017 beschikten het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen over 130 plekken (10 arthouses + 7 andere culturele vertoners + 113 cultuurhuizen en filmclubs), specifiek gewijd aan filmcultuur.²⁶ Anno 2022 zijn dat er 142 (13 arthouses + 16 andere culturele vertoners + 113 cultuurhuizen en filmclubs).

Vooreerst oogt de arthousesector in Vlaanderen eerder klein, in vergelijking met de 122 filmhuizen en filmtheaters in Nederland²⁷, de 1.305 salles d'art et essai in Frankrijk²⁸ en de 11 in Wallonië. Vlaanderen telt vandaag maar 8 bioscopen met een focus op auteursfilm. Na jarenlange stagnatie lijken de stadsbioscopen echter een inhaalbeweging te hebben ingezet. In 2019 en 2021 opende Lumière immers twee nieuwe stadsbioscopen in respectievelijk Antwerpen en Mechelen. Op korte termijn zal het aantal arthouses in Vlaanderen verder evolueren naar 11, met 2 nieuwe filmhuizen op komst in Hasselt en Turnhout en de verdere uitbouw van een arthousewerking in Aalst. Een mogelijke arthouse-exploitatie in Oostende zit voorlopig nog in de onderzoeksfase. In vergelijking met het laatste VAF-onderzoek betekent dit dat er binnenkort mogelijk uitzicht is op een landschap van dagelijkse arthouseprogrammatie in 9 van de 10 grootste Vlaamse steden (cat. tussen 70.000 en 530.000 inwoners) nl. Antwerpen, Gent, Brugge, Leuven, Aalst, Mechelen, Hasselt, Kortrijk en Oostende. Enkel Sint-Niklaas ontbreekt in deze rij.²⁹

In de eerstvolgende 10 steden (cat. < 70.000 inwoners), nl. Genk, Roeselare, Beveren, Beringen, Dendermonde, Turnhout, Vilvoorde, Deinze, Dilbeek en Heist-op-den Berg, wordt de vertoning van kwaliteitsfilm vandaag vooral opgenomen door cultuurcentra met een wekelijkse filmwerking. Het gaat dan over CC De Spil (Roeselare), CC Westrand (Dilbeek), CC Zwaneberg (Heist-op-den-Berg), C-Mine/Zebracinema (Genk), Leietheater (Deinze) en CC Het Bolwerk (Vilvoorde). In Beringen en Dendermonde nemen respectievelijk The Roxy Theatre en Cinema Albert, twee onafhankelijke profitbioscopen met een programmatie die ook aandacht heeft voor de arthousefilm, die rol op. In UGC Turnhout programmeert Zebracinema 3x per week arthouse. CC Sint-Niklaas voorziet trouwens i.s.m. MOOOV ook een wekelijkse programmatie in Siniscoop.

Al bij al gaat het hier echter om een beperkt aantal vertoningen per week. Verdere inspanningen zijn dan ook nodig om in Vlaanderen meer schermen te creëren voor de kwaliteitsfilm. Temeer omdat het beperkte

²⁵ ["Cinema-going in Europe in 2021 – Recovering European Cinemas see 42 per cent box office growth in 2021". UNIC. Februari 2022.](#)

²⁶ "De onafhankelijke bioscoop in Vlaanderen en Brussel". VAF/Publiekswerking. Brussel, 2017. & "Film in de cultuur- en gemeenschapscentra." VAF/Publiekswerking. Brussel, 2016.

²⁷ ["Film Facts & Figures of the Netherlands". Filmfonds Nederland. Zomer 2022.](#)

²⁸ [AFCEA. Cinémas Art & Essai. Résultats 2021.](#)

²⁹ [Statistieken van de bevolking 2021.](#) IBZ, Federale Overheidsdienst. Binnenlandse Zaken.

aantal schermen immers ook de diversiteit van het aanbod vernauwt, aangezien er voor distributeurs in Vlaanderen weinig afzetmogelijkheden zijn voor de artistieke film. Sinds de uitrol van de Springplankpremie in 2018 kon het VAF 15 nieuwe zalen³⁰ ondersteunen en werden er 10 opschalingen gerealiseerd van maandelijkse naar tweewekelijkse of wekelijkse vertoningen. Naast ondersteuning voor nieuwe zalen in o.a. BUDA, Cinema ZED Hasselt en Lumière Antwerpen en Mechelen, werd ook het Gemeenschapscentrum van Duffel ondersteund omdat het in 2019 nieuw leven blies in de oude dorpscinema Cinema Plaza. In 2020 opende CC Diest de nieuwe filmzaal Cinema Paradiso en in 2021 startte de lokale vereniging De Polygoon een filmwerking voor de 'betere film' op in Brasschaat. Na het faillissement van de onafhankelijke bioscoop Cinéstar beschikt ook CC Waregem binnenkort over een aparte filmzaal waar 3x per week vertoningen gepland staan. Er zijn echter nog tal van blinde vlekken in Vlaanderen, waar vandaag eerder weinig mogelijkheden zijn voor het bekijken van de culturele film. Hierbij vallen o.a. de Westhoek, de kuststreek, de Vlaamse Ardennen/Denderstreek, Oost-Brabant en delen van Limburg op.

3. De economische kwetsbaarheid van de profitbioscopen zorgt voor best wat fricties in het landschap. Vreemd genoeg zien onafhankelijke vertoners niet zozeer de multiplexen, waarmee ze een gelijkaardige programmatie delen en die in Vlaanderen zelden meer dan 20 km van elkaar verwijderd zijn, als hun onmiddellijke concurrenten. Profitbioscopen liggen vooral wakker van mogelijke concurrentie door het gesubsidieerde veld. CC's en gesubsidieerde vertoners kunnen immers lagere ticketprijzen hanteren, hebben meer inhoudelijke vrijheid maar spelen tegelijkertijd ook met de grenzen tussen arthouse, crossover en mainstream, waardoor ze zich soms op elkaars terrein begeven. Vooral bij profitbioscopen met een diversere programmatie ligt de kwestie gevoelig. De huidige windowevoluties, die steeds korter worden en CC's sneller bedienen van bioscoopreleases, verscherpen de discussie nog meer. Cijfers dat gesubsidieerde vertoners bioscoopbezoekers afsnoepen van onafhankelijke bioscopen zijn er echter niet. Enige nuancering lijkt in deze discussie sowieso aangewezen. Deze cultuurhuizen programmeren films nog steeds op een later moment en ze doen dat ook eenmalig, voor een groot en trouw publiek, dat zich niet meer dan 30 minuten wil verplaatsen om aan cultuurbeleving te doen³¹.

Meer lokaal overleg en onderlinge afstemming lijken dan aangewezen, zodat beide partijen tot een werkbaar compromis kunnen komen. Dat zo'n compromis ook mogelijk is, bewijzen de spelers in Aalst, Koksijde en Sint-Truiden, 3 steden waar zowel onafhankelijk bioscopen als gesubsidieerde culturele vertoners met een wekelijkse filmprogrammatie opereren. In Aalst stemmen Netwerk Aalst en Ciné Aalst in overleg hun aanbod op elkaar af. CC Casino Koksijde en Cinema Koksijde zijn inhoudelijk aanvullend op elkaar. In Sint-Truiden wordt er zelfs intensief samengewerkt en realiseren het cultuurcentrum en Zebracinema elke week een filmvertoning in de commerciële bioscoop Cameo.

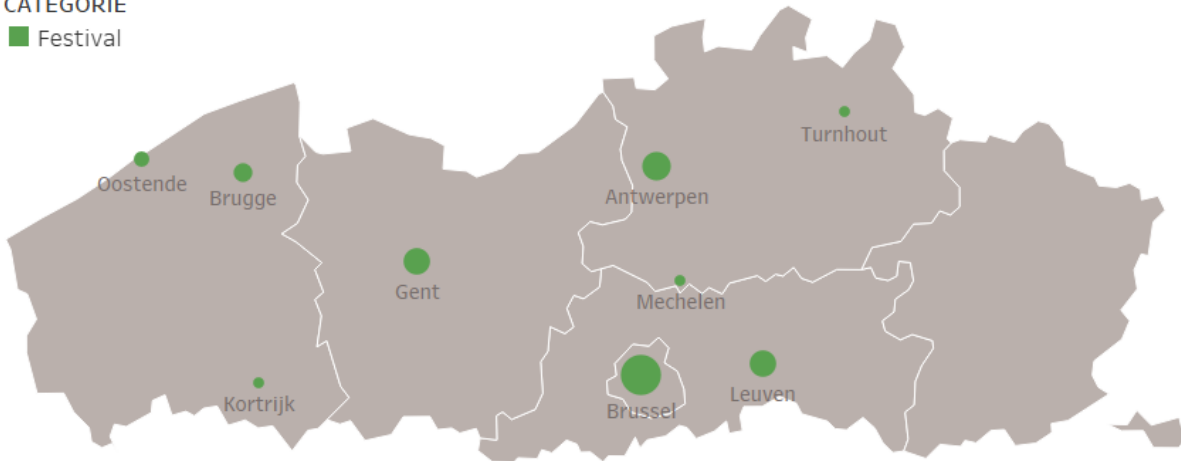
³⁰ Het gaat hier specifiek over een ondersteuning voor een opschaling naar minimum 3 vertoningsdagen per week in een nieuwe zaal, in een bestaande of nieuwe infrastructuur.

³¹ ["Is culturele zone 30 nog steeds relevant?". Publiq. Brussel, 2017.](#)

1.3. Filmfestivals

CATEGORIE

■ Festival

Brussel en Vlaanderen kennen een 35-tal filmfestivals³² in verschillende vormen en maten. Ze concentreren zich hoofdzakelijk in centrumsteden, waarbij vooral Brussel, Antwerpen en Gent goed bedeed zijn. Drie festivals zijn eerder ‘generalistisch’ van insteek, nl. het **Internationaal Filmfestival Gent** (met een focus op filmmuziek), het **Filmfestival Oostende** (met een focus op de Vlaamse film) en het **Brussels International Film Festival** (dat zich richt op beide gemeenschappen). Daarnaast zijn er nog tal van ‘gespecialiseerde’ festivals. Ze focussen op werelddelen of regio’s zoals het **MOOOV Festival** (wereldcinema), het **Afrika Filmfestival** (Afrika), **Japan Square** (Japan), **Made in China Festival** (China), **CineMÁS** (Spaanstalige regio’s) of het **Electric Shadows festival** (Azië). Of op een bepaalde format of soort waaronder kortfilm zoals het **Internationaal Kortfilmfestival Leuven** en **Brussels Short Film Festival**, documentaire zoals **Docville** en het **Millenium Festival** of animatie zoals het **Anima Festival**. Of op een bepaald genre zoals het **Brussels International Fantastic Film Festival** en het **Offscreen Film Festival**. Of op een bepaalde leeftijdsgroep zoals het **JEF festival**, het **Film’On Festival** en het **Point Of U Festival**. Of op emancipatiethema’s zoals het **Holebifilmfestival**, **Pink Screens** en het **DisABILITY Filmfestival**. Of op het kruispunt van beeldende en audiovisuele kunst zoals **Courtisane**, **Contour Biennale** en het kleinere **Visite**. Etc.

In het audiovisuele landschap nemen filmfestivals een belangrijke verbindende rol op tussen makers, producenten, distributeurs, vertoners en publiek. Een filmfestival wordt gedefinieerd als “een serie filmvoorstellingen met een bepaalde periodiciteit, afgebakend in tijd en ruimte (hoewel meerdere locaties mogelijk zijn), vaak met de bedoeling het werk door een jury te laten beoordelen en desgevallend te bekronen, en meermaals met een internationaal karakter.”³³ Heel wat van boven vermelde festivals zetten in op een nieuw of weinig vertoond filmaanbod, dat in een eventuele context aan een breed publiek van film liefhebbers en/of filmprofessionals wordt gepresenteerd en zo publieke erkenning krijgt. Hun selectie kan de aanzet zijn tot de verdere uitrol van bepaalde filmtitels in binnen- en buitenland. Grotere festivals als Anima en Film Fest Gent fungeren zelfs als belangrijke knooppunten voor de internationale audiovisuele industrie. Soms vertonen ze immers werk dat nog geen distributeur gevonden heeft maar dat door de zichtbaarheid op het festival alvast kan bouwen aan een verdere festivalcarrière, en misschien alsnog een verdeler kan vinden of verder via het festival verdeeld wordt in bioscopen en bij culturele vertoners. Het faciliteren van netwerking en ontmoeting is voor deze festivals dan ook een belangrijk onderdeel van hun missie, naast de inzet op de talentontwikkeling van de filmsector via toegespitste workshops en masterclasses.

Bij kleinere festivals zoals CineMÁS of het DisABILITY Filmfestival is de premièrestatus van een film niet meteen van tel en geldt het gecensureerde geheel, dat eerder artistiek, maatschappelijk of politiek van insteek kan zijn. Dit zijn geen rode loperfestivals. Activiteiten voor de markt, industrie of sector komen er niet aan bod en er

³² De bijlage lijst DD 37 audiovisuele festivals op, maar de lijst beperkt zich tot initiatieven waarbij film of audiovisuele kunst een belangrijk aandeel heeft. Brusselse festivals die zich tot een overwegend Franstalig publiek richten, werden niet opgenomen.

³³ “Voorbij de vertoning. Analyse van het Vlaams audiovisueel vertoning- en distributieveld.” Ann Overbergh. BAM. Gent, 2011.

worden ook geen juryprijzen uitgereikt. Deze festivals zetten in de eerste plaats in op het evenementiële gebeuren en op de relatie met een lokale gemeenschap, die ze inhoudelijk wil verdiepen door ze mee te nemen doorheen de programmatie.

De meeste festivals nemen echter rollen op, die veel verder gaan dan enkel vertoning. Als onderdeel van hun omkaderende activiteiten bieden ze tal van educatieve en reflectieve activiteiten aan. Ze organiseren schoolvertoningen of familiedagen voor verschillende leeftijden en voorzien daarbij educatieve lesmappen of zetten kinderateliers op. Festivals als het JEF Festival en het Film'On Festival betrekken ook kinderen in kinderjury's, die samen film bekijken, bespreken en beoordelen. Als onderdeel van hun reflectief aanbod bieden festivals aan het volwassen publiek een bijkomende omkadering aan rond de vertoonde films of de uitgelichte thema's via bijkomend tekstmateriaal, inleidingen, Q&A's, debatten, De aanwezigheid van de maker is hierbij een belangrijke troef.

Geen enkel Belgisch festival heeft de reikwijdte van grote filmfestivals als Berlijn, Cannes, Rotterdam of Venetië, waar vertoning en bekroning bepalend zijn voor de internationale carrière van een film. Dit wil echter niet zeggen dat ze geen internationale uitstraling genieten. Als onderdeel van hun specifieke missie zetten verschillende festivals immers ook in op de promotie van hun genre, thema of vorm over de landsgrenzen heen. Daartoe engageren ze zich in internationale netwerken, zetten ze internationale uitwisselingen op of participeren ze in jury's of selectiecomités van buitenlandse festivals, waar ze hun expertise delen. Deze samenwerkingen en engagementen dragen bij tot een grotere internationale uitstraling, leiden tot het delen van internationale kennis en expertise en genereren een omvangrijker internationaal bereik van filmprofessionals voor het eigen festival.

Omdat festivals zelf over geen of maar een beperkte eigen infrastructuur beschikken, werken ze daarvoor samen met een waaier aan vertoningsplekken, waaronder niet alleen arthouses en andere culturele vertoningsplekken maar evengoed multi- en cityplexen. De afspraken verschillen sterk en behandelen zaalhuur (soms aan verlaagde prijzen), ticketinkomsten (geheel of gedeeltelijk) en afspraken in natura (inspanningen personeel, gebruik kantoorruimtes, gedeelde communicatie etc).

Naar gelang de schaalgrootte en reikwijdte zetten sommige festivals ook in op de decentralisatie van het festivalgebeuren naar andere steden. Ze werken daarvoor samen met arthouses en culturele vertoners, die gelijktijdig met of volgend op het hoofdfestival een selectie van het festivalprogramma presenteren aan hun publiek. Met deze extra-muros programma's nemen de festivals ook een ruimere spreidingsrol op, die bijdraagt tot het vergroten van hun lokale impact. Het geeft sommige festivals ook de mogelijkheid om kleinere films, die tijdens het festival vaak maar één keer getoond werden, toch nog langer beschikbaar te houden en een grotere zichtbaarheid te geven.

Uitdagingen

1. Waar de festivals in 2019 samen nog haast 400.000 bezoekers³⁴ ontvingen, liep het fysieke bezoek in 2020 terug tot nog maar 24 % en in 2021 tot 35 % van de aantallen van 2019. Ook de festivals gingen de voorbije twee coronajaren immers door zwaar weer. Ze gelastten af, stelden uit en pasten onophoudend hun strategieën en plannen aan aan nieuwe maatregelen, capaciteitslimieten, CST-toegang, anderhalvemeterregels, CO2 meters, mondkemperplicht en een aarzelend publiek. Hun opgebouwde financiële reserves slonken, de sponsors haakten af en samenwerkingen werden teruggeschroefd. Filmfestivals als het Kortfilmfestival, Anima, JEF, MOOOV en BIFFF konden in sluitingstijden niet anders dan online te gaan. Daarbij dienden ze een aantal functies, die zo typisch zijn voor de filmfestivalbeleving, te herdenken en te hertalen naar online omgevingen. Het gaat dan bv. over online oplossingen voor de collectieve ervaring van premièrefilms via vaste tijdsblokken, het samenbrengen van een internationaal publiek van filmprofessionals via webinars en zoomontmoetingen, de organisatie van kennisuitwisseling en talentontwikkeling in online omgevingen, het bijeenbrengen van een festivaljury in zoommeetings, de organisatie van omkaderende activiteiten via facebook lives en goodiebags voor thuis, het zoeken naar oplossingen om filmcritici en andere media te blijven betrekken zodat festivalfilms toch nog voldoende aandacht konden genereren etc.

Het online gebeuren leidde zeker tot nieuwe publieksmogelijkheden. Het gaf thuishijkers, die anders wellicht niet fysiek naar het festival waren afgezakt, immers de mogelijkheid om toch deel te nemen en dit op een moment naar keuze. Online omkaderende content, zoals inleidingen, Q&A's en masterclasses door buitenlandse filmregisseurs vereisten geen internationale reizen, waren makkelijker in te plannen en hadden ook een veel breder bereik, over de landsgrenzen heen. Kijkers werden ook nauwer betrokken en aangemoedigd om te participeren aan een online community, watchlists uit te wisselen, films te beoordelen en deel te nemen aan live chats en andere festivalactiviteiten via sociale media.

Maar de experimenten met online festivals, en later ook met hybride festivals, leidden ook tot denkoefeningen rond de toekomst en de rol van festivals. De vraag rijst immers of festivals ook in post-coronatijden nog wel uitsluitend moeten blijven inzetten op een fysiek en exclusief gebeuren voor een beperkt publiek. Of moeten ze daarnaast ook nog een online aanbod uitwerken met filmselectie en/of omkadering, waarmee ze veel toegankelijker worden voor een groter en breder publiek? Een hybride werking uitbouwen vraagt echter stevige inspanningen en investeringen, zowel op het vlak van mankracht, expertise als materiaal.³⁵ Misschien vormen samenwerkingen met mediaspelers als VRT/Canvas of met bestaande streamingplatformen als Sooner en Dalton wel een oplossing: hun festivalcorners bieden festivals vandaag al de mogelijkheid om een breder publiek warm te maken voor (een selectie van) hun programma.

2. Evoluties als het stijgende filmaanbod en steeds hoger wordende filmhuurprijzen spelen de festivals parten, want hebben een impact op het profiel dat ze willen uitdragen. Hoe meer aandacht in het programma uitgaat naar nieuwe producties en premières, hoe minder ruimte er immers rest voor thematische of historische focusprogramma's, wat toch deel uitmaakt van het verdiepende karakter van filmfestivals. Om aan beiden tegemoet te komen, stijgt bij sommige festivals de druk om uit te breiden naar bijkomende zalen, al dan niet in samenwerking met nieuwe partners. Zo'n groei wordt echter niet door elk festival geambieerd en plaatst hen voor moeilijke en uitdagende keuzes rond waar de focus moet liggen. Anderzijds neemt filmhuur een steeds grotere hap uit het budget. Festivalvertoningen maken immers meer en meer deel uit van het businessmodel van internationale sales agents en distributeurs die hoge tarieven hanteren, zeker voor films zonder 'theatrical release'. Dan moeten er harde keuzes gemaakt worden, soms ten koste van de inhoudelijke visie.

³⁴ Cijfers van het VAF, op basis van de gerapporteerde toeschouwersaantallen van ondersteunde festivals.

³⁵ ["Pan-European Film Festivals in Transition? Covid and beyond". 62nd Thessaloniki International Film Festival. November 2021.](#)

3. Tenslotte worden sommige festivals ook geconfronteerd met de versnelde ontwikkelingen rond releasewindows, waarbij bepaalde films rechtstreeks worden uitgebracht op streamingplatformen, en daarbij de conventionele releasepatronen van een première in het festivalcircuit overslaan. Zal dit hun aantrekkingskracht voor publiek en sector niet aantasten? Het is vandaag nog onduidelijk hoe ze hiermee zullen omgaan. Festivals blinken echter uit in het gecureerd wijzen van de weg in een groot filmaanbod en ze slagen erin om films succesvol te kaderen via allerlei contextuele en promotionele activiteiten. Wat festivals vooral uniek maakt, is dat ze filmliefhebbers een collectief gebeuren aanbieden waar ze film in al haar facetten kunnen beleven. Hoe vanuit die sterktes succesvol in te spelen op de windowevoluties, vormt dan de uitdaging.

VERDELING

2.1. Distributeurs

Distributeurs bepalen welke films een publiek bereiken en via welk kanaal. In België verdelen vier internationaal georganiseerde distributiehuisen het gros van de commerciële films: **Universal Pictures International**, **Sony Pictures Releasing**, **Walt Disney Motion Pictures** en **Warner Bros. Pictures**. Daarnaast opereren er nog een 25-tal grote en kleine distributeurs, die ofwel de Benelux als werkgebied hebben of zich toespitsen op minstens de Belgische markt. Analoog met de bioscooprealiteit spitsen sommigen zich toe op de publieksfilm en zijn anderen gespecialiseerd in de arthousefilm. De grootste speler in Vlaanderen is het Belgische **Kinopolis Film Distribution**, dat onderdeel is van de Kinopolis groep. **Cinéart**, **Lumière** en **Imagine** zijn enkele van de belangrijkste arthouseverdelers.

Net als in het vertonersveld zijn er ook een aantal distributeurs, die binnen een gesubsidieerde context werken. Zij ontvangen subsidiesteun omdat ze audiovisueel werk verdelen dat van cultureel belang is maar dat economisch minder evident is. Het gaat in Vlaanderen over **Dalton Distribution** (documentaire en kortfilm), **JEF Distributie** (jeugdfilm) en **MOOOV Distributie** (wereldcinema). Sommige gesubsidieerde festivals zoals Anima, Film Fest Gent en Afrika Film Festival of een netwerk als Please Release Me³⁶ nemen de rol op van verdeler van specifieke films, die geen distributeur hebben in België maar toch een publiek en dus meer zichtbaarheid verdienen. Ongeveer een tiende van de majoritair door het VAF gesteunde Vlaamse bioscoopfilm (fictie, documentaire en animatie) wordt zelfs jaarlijks door de producent zelf verdeeld, omdat er geen distributeur wordt gevonden. Als antwoord daarop verenigden enkele filmmakers in 2020 hun krachten en richtten ze het distributieplatform **Avila** op, dat hun films en die van gelijkgezinden verdeelt.

Sommige distributeurs nemen ook rollen op in de financiering van producties. Om zich van een bepaalde film te verzekeren gaan ze over tot het betalen van een minimum garantie (MG), een minimumbedrag aan opbrengsten waarvoor ze zich garant stellen en dat aan de producent wordt uitbetaald bij ondertekening van de overeenkomst. Ook omroepen, sales agents en VOD-platformen participeren aan deze financieringsvorm, die voor de majoritair door het VAF gesteunde fictiefilms tot 10 % van het creatiebudget kan uitmaken.³⁷ Prefinanciering via MG's beperkt zich echter vooral tot de grotere producties, waaraan gekende namen verbonden zijn. Voor beginnende filmmakers is het minder evident om deze vorm van financiering rond te krijgen.

Distributeurs bepalen niet alleen waar en wanneer een film wordt uitgebracht en hoelang die daar vertoond wordt. Ze bereiden dat moment ook voor met marketingcampagnes en leveren allerlei promotiemateriaal aan om een film in de verf te zetten, waaronder teksten, stills, posters, trailers, etc. Bepaalde releases worden nog specifiek ingekleed door zowel binnen- als buitenlandse cineasten te betrekken bij de releases, via inleidingen of Q&A's. Hoe groter de distributeur, hoe groter ook vaak het marketingbudget. Kleinere distributeurs proberen dan weer iets flexibeler en creatiever te zijn in hun aanpak. Toch lijken makers en producenten niet steeds tevreden te zijn over hoe hun film door een distributeur in de markt wordt gezet. De aanpak zou vaak te routinematig zijn en te weinig op maat, waardoor de film verdwijnt tussen andere campagnes. Het goed in de markt zetten van de eigen producties voor een publiek of publieken wordt dan ook steeds belangrijker. Een organisatie als bv. **Filmpact** helpt documentairemakers daarbij en begeleidt hen bij hun zoektocht om het impact-potentieel van hun film optimaal te benutten.

³⁶ Het Please Release Me netwerk wordt gedragen door Cinema ZED, KASK Cinema, The Roxy Theatre, De Cinema, Cinema RITCS, Network Aalst en Kunstencentrum BUDA.

³⁷ [“Landschapstekening Kunsten”. Kunstenpunt. Brussel, 2019 & “Landschapstekening Vlaamse filmsector”. Brussel, 2014.](#)

2.2. Kijken op het kleine scherm

Volgens het jaarlijkse Theatrical Home Entertainment Market Environment-rapport³⁸ is de omzet op de wereldwijde Blu-Ray en DVD markt in 2021 alweer met 16 % gedaald in vergelijking met 2020, van 4,5 miljard dollar naar 3,7 miljard dollar. In 2017 maakte deze markt nog 35 % uit van de totale home entertainment markt (fysieke dragers en digitaal aanbod). In 2021 was dat nog maar 6 %.

Online kijken wordt dan ook een steeds belangrijker segment van filmdistributie. Volgens het recente Digimeteronderzoek³⁹ blijkt dat heel wat onlinediensten en -platformen het ook na corona nog steeds goed blijven doen én zelfs nog aan populariteit winnen. Ondertussen heeft 55% van de Vlamingen toegang tot een betalende videostreamingdienst, wat een stijging van 5 % betekent ten opzichte van 2020 en 10 % in vergelijking met 2019. Klassieke tv-abonnementen doen het anderzijds steeds minder goed, en dit vooral bij een jongere generatie. De groep Vlamingen zonder digitale tv steeg in 2021 van 16 procent naar 22 procent. In de categorie 25- tot 34-jarigen stelt zelfs een derde het ondertussen zonder klassiek tv-abonnement. Het verklaart waarom steeds meer televisiezoekers inzetten op online platformen, waarop zowel live als uitgesteld kan gekeken worden. Dat kan nog gratis op platformen zoals **VRT MAX**, **VTM GO** en **GoPlay**, waar de content achteraf echter maar tijdelijk beschikbaar is en ook -naar gelang de zender- wordt onderbroken met reclameblokken.

Van de betalende videostreamingdiensten is **Netflix** vandaag in Vlaanderen nog steeds de populairste aanbieder (49%), ondanks de toegenomen concurrentie. **Disney+** (16%), **Streamz** (11%) en **Amazon Prime** (6%) volgen. 23 % van de Vlamingen cumuleert zelfs verschillende streamingabonnementen. VOD-platformen bestaan ondertussen in verschillende soorten en maten. Streamen kan bv. via een abonnement voor een vast tarief per maand, dat toegang biedt tot het volledige aanbod (*Subscription Video On Demand=SVOD*); via een pay-per-view model waarmee je toegang koopt per film of serie (*Transactional Video On Demand=TVOD*); gratis content ondersteund door advertenties (*Advertising-based Video On Demand=AVOD*); en premium videocontent, zoals toegang tot een filmpremière, tegen een hogere prijs (*Premium video on demand = PVOD*). Sommige platformen bieden een combinatie aan van al deze vormen (*multiple business model = MBM*).

De meerwaardezoeker kan in Vlaanderen terecht bij een aantal kleinere online initiatieven. Arthouseliefhebbers vinden hun gading niet alleen bij internationale streamingplatformen als **Mubi** maar ook bij het tweetalige Belgische platform **Sooner**, het vroegere UniversCiné. Lumière maakt gebruik van **MyLum**, waarbij je zowel op basis van een abonnement als per transactie toegang kan krijgen. Het ontwikkelde ook **Cinema bij je Thuis**, een TVOD-platform met recente films. Distributiehuis **Dalton** stelt zijn collectie aan kortfilms en documentaires beschikbaar via het gelijknamige platform, waarbij je ook de nieuwste releases tegen betaling kan bekijken. Daarnaast host het platform ook een selectie uit het filmfestival-aanbod. Vorig jaar kwam het Nederlandse **Picl** op de markt in Vlaanderen: het biedt een recent arthouse aanbod, waarvan een deel van de opbrengst terugvloeit naar de deelnemende Vlaamse arthousebioscopen⁴⁰. **Avila**, hierboven reeds vermeld als nieuwe distributeur op de markt, vierde onlangs ook haar tweede verjaardag als aanbieder van een VOD-platform. Daarop bieden ze een brede selectie van hedendaagse en klassieke Belgische documentaire- en fictiefilms.

De voorbije coronajaren experimenteerden ook heel wat filmfestivals met online filmbeleving. Zowel MOOOV, JEF, Anima, Afrika Film Festival als Film'On voorzien vandaag een online aanbod, dat niet alleen aanvullend is op de festivalprogrammatie maar soms ook buiten de festivalperiode te bekijken is. Ook voor Zebracinema, een netwerk van filmclubs verspreid over Vlaanderen, werd een online platform ontwikkeld, waarop de film gelijktijdig online als in de zalen wordt getoond. Het bereiken van een nieuw publiek is vaak de argumentatie voor de ontwikkeling van zo'n aanbod. Het biedt geïnteresseerden die niet in de zaal geraken -omdat er die avond andere plannen zijn, omdat er geen babysit wordt gevonden, omdat de afstand te groot is, ...- toch de

³⁸ "Theatrical Home Entertainment Market Environment Report 2021." Motion Picture Association of America.

³⁹ Rapport Digimeter 2021. Imec, 2022.

⁴⁰ Dat zijn vandaag Sphinx Cinema, BUDA, Netwerk Aalst, The Roxy Theatre en Cinema ZED.

mogelijkheid om deel te nemen. Hoe succesvol deze initiatieven precies zijn in verhouding tot de inspanning en investering, is voorlopig nog niet duidelijk. Daarvoor zijn ze nog te pril.

Uitdagingen

In pre-coronatijden haalden distributeurs hun inkomsten voornamelijk uit de ‘theatrical releases’ in bioscopen. Die inkomsten werden in een tweede fase aangevuld met ‘een second run’ via de cultuurcentra en verkoop via streamingplatformen, televisie en in -steeds- mindere mate Blu-Ray en DVD. Dat klassieke releasekader stond al langer onder druk maar werd door de coronasluiting van de bioscopen versneld overhoop gegooid. Streamingplatformen floreerden de voorbije coronajaren immers, zeker in 2020 toen het publiek zich nog enthousiast liet voeden door al die online content. Sommige grote platformen, zoals Disney +, besloten hun kaskrakers zelfs niet meer in de zalen uit te brengen, maar enkel nog beschikbaar te maken op het eigen platform, exclusief voorbehouden voor de abonnees. Majors experimenteerden weliswaar al langer met het windowssysteem, maar corona heeft die evoluties op scherp gesteld. Meer en meer films raken zelfs niet meer in de bioscopen, gaan op hetzelfde moment in première in de zalen als online of krijgen maar een beperkte bioscooprelease, die snel wordt gevolgd door de tweede fase. Verdelers doen dan ook meer dan vroeger aan risicospreiding. Niet elke aangekochte productie behoeft nog automatisch een bioscoopcarrière, maar is misschien beter op zijn plek op een kleiner scherm. Gezien het grote filmaanbod, het beperkte aantal cinemaschermen en de hoeveelheid films die in distributie worden gebracht, lijkt een selectievere aanpak van dat aanbod misschien wel aangewezen, maar tegenstrijdige belangen rond de marketing en prijszetting van films bemoeilijken dit.

Ook het hoge tempo waarop films worden uitgebracht is een probleem dat al langer meegaat en eveneens werd verscherpt door corona. Eens verdelers merkten dat premium online filmbeleving niet altijd dezelfde financiële en promotionele impact genereerde als een bioscooprelease, hielden ze de beste en meest langverwachte titels op het schap. Na de heropening werden bioscopen overspoeld met grote titels, waardoor er nauwelijks aandacht en plaats was voor de ietwat kleinere en meer kwetsbare films. Hoe deze problematiek in de komende maanden verder zal evolueren is momenteel nog onduidelijk.

Meer structureel overleg tussen de distributie- en vertonerssector lijkt sowieso aangewezen en dit niet alleen over het tempo waarop films worden uitgebracht of over afspraken rond het windowskader. Hoe echter tot bevredigende compromissen komen voor het volledige vertoners- en verdelersveld, in al haar verscheidenheid, is al een uitdaging op zich. De bestaande beroepsfederaties van bioscoopuitbaters (FCB) en distributeurs (Film Matters) vertegenwoordigen immers niet de hele sector. Ze tellen maar een beperkt aantal arthousevertoners en -verdelers onder hun leden. De arthouses zijn onderling evenmin verenigd. Het VAC, Vlaamse Arthouse Cinema, werd opgezet als belangenvereniging maar is niet heel actief. Het overbruggen van onderlinge verschillen blijkt zelfs tussen de acht arthouses niet altijd even eenvoudig.

FILMWIJSHEID

Een recente bevraging⁴¹ bij 85 organisaties die in 2021 door de afdeling Publiek werden ondersteund, wees uit dat een meerderheid van deze organisaties inzet op een filmwijs aanbod. De organisaties die reageerden (40% van alle bevroegden) waren heel verschillend van opzet en schaalgrootte en ontwikkelden activiteiten i.h.k.v. een werking als bioscoop, festival, filmtijdschrift of filmeducatieve organisatie. De resultaten gaven niet verrassend aan dat de filmtijdschriften eerder inzetten op een reflectief aanbod, dat niet aan een specifieke tijd of plaats hoeft gebonden te zijn (bv. een vertoning) maar er wel naar kan refereren. De educatieve organisaties ontwikkelen dan weer een educatief aanbod rond film voor school en vrije tijd, al dan niet gelinkt aan specifieke releases. Vertoners en festivals zetten overwegend in op activiteiten die dienen om vertoningen te kaderen en dus enkel plaatsvinden op de dag van de vertoning of i.h.k.v. een festivalprogramma. Het gaat dan vooral om een omkaderend aanbod van gespreks- en discussiemomenten met gastsprekers en presentaties, inleidingen, beschouwingen of activiteiten voor kinderen en jongeren. Deze omkaderende activiteiten werden reeds in eerdere hoofdstukken aangehaald. In dit hoofdstuk gaan we verder in op de organisaties, die als hun kernactiviteit een reflectief en educatief aanbod ontwikkelen.

3.1. Filmreflectie

In een samenleving waar snelle informatie steeds belangrijker wordt, kunnen kwaliteitsmedia het verschil maken door te duiden, context en perspectief te bieden en te verdiepen en te vertragen. De filmtijdschriften die zich toespitsen op filmcultuur, doen dat via een waaier van redactionele formats en zetten -naar gelang hun specifieke opzet- in op zowel signalisatie, interviews, recensies als diepgaande essays over film en filmcultuur. Samen beslaan ze een breed spectrum rond filmreflectie, gaande van het wegwijs maken en leiden van een publiek via aankondiging en filmkritiek tot verdere contextualisering en verdieping. Ze doen dat nog steeds overwegend op een schriftelijke manier, in print of online. De voorbije coronajaren experimenteerden de tijdschriften ook met andere vormen van reflectie o.a. via podcasts of video-essays, ging de focus breder dan enkel bioscoopreleases, werd er ingezet op een sterkere online communicatie of werden nieuwe manieren uitgewerkt om het aanbod te verbreden via aanvullende platformen. Bijkomend nemen de tijdschriften ook een belangrijke rol op op het vlak van talentontwikkeling, via coaching en begeleiding van nieuw schrijftalent.

Binnen dat brede spectrum rond filmreflectie nam **Filmmagie** nog tot vorig jaar een wezenlijke plek in. Dit maandelijks magazine, dat in 1956 ontstond als 'Film & Televisie', had nog een oplage van 2.500 nummers. Het bood een groot -maar afkalvend- en betalend abonneebestand van filmliefhebbers een combinatie van nieuws, interviews, achtergrond en recensies. Het tijdschrift ging echter begin februari 2021 failliet. De open plek in het landschap stimuleerde twee nieuwe initiatieven, nl. Humbug en Fantômas, om een filmtijdschrift op te starten. Vandaag bestaan er in Vlaanderen drie tijdschriften rond filmcultuur, die zowel in druk als online verschijnen.

Vertigo beoogt een breed filmpubliek en zet vooral in op signalisatie, in combinatie met korte interviews en recensies. Het gratis tijdschrift heeft een oplage van 60.000 exemplaren, verschijnt 9x per jaar en behandelt het actuele bioscoopaanbod, gaande van mainstream, crossover tot arthouse. Op vertigoweb.be ligt de focus eerder op dagelijkse filmnieuws, maar er is ook ruimte voor last minute interviews en recensies.

Fantômas ging in 2021 van start als een nieuw platform voor onafhankelijke filmkritiek. Online spelen recensies, artikels en interviews in op zowel auteursfilmreleases als op de experimentele filmactualiteit. In het driemaandelijks thematische tijdschrift, met een oplage van +/- 750 exemplaren, moeten essays, beeldende bijdragen en literaire stukken een rustpunt mogelijk maken. Met haar website richt Fantômas zich vooral op de cultuur- en filmliefhebber. Het magazine richt zich eerder op een geoefend lezerspubliek van cinefielen.

⁴¹ De bevraging werd uitgevoerd in het najaar van 2021 i.h.k.v. de Werkgroep Filmwijsheid, die gefaciliteerd wordt door de afdeling Publiek.

Humbug werd eveneens in 2021 opgestart en profileert zich als een avontuurlijk filmtijdschrift rond filmcultuur, dat met toegankelijke journalistiek, frisse formats en eigenzinnige vormgeving het verschil wil maken. Humbug publiceert een kwartaalmagazine in een oplage van 1.000 exemplaren, met korte en langere artikels en illustraties rond specifieke thema's. Het magazine linkt niet meteen aan de actualiteit maar biedt reflecties over film en maatschappij. Humbug combineert het gedrukte tijdschrift met online wekelijkse recensies over nieuwe crossover en arthousefilms. Het doelpubliek van Humbug is breed opgevat en heeft 'de bioscoopganger' voor ogen.

Daarnaast zijn er ook drie toegespitste online platforms rond filmcultuur actief.

Sabzian is een meertalig online filmtijdschrift, dat korte en langere artikels, vertalingen, historische en actuele beschouwingen en verdiepende essays publiceert over uiteenlopend werk, met een focus op de (hedendaagse) auteursfilm en experimentele film. Sabzian wordt gedragen door filmmakers, programmatoren en studenten. Het neemt zowel een filmkritische als filmverdiepende rol op. Een online agenda focust op Belgische filmvertoningen, evenementen en nieuwsberichten. Sabzian richt zich in de eerste plaats tot de geofende filmliefhebber en -professional.

photogénie is een initiatief van Cinea, roepnaam voor de Vlaamse Dienst voor Filmcultuur (VDFC). Cinea ontwikkelt publieksprojecten rond kennisoverdracht en vertaalt inzichten uit filmarchieven, filmkritiek en de academische wereld naar een geïnteresseerd, maar eerder gespecialiseerd publiek. De werking van photogénie vloeit voort uit de Young Critics Workshop tijdens Film Fest Gent. Met photogénie baat Cinea een online en Engelstalig platform voor gedegen en verdiepende filmkritiek uit. Het tijdschrift beslaat zowel hedendaagse auteursfilm, filmgeschiedenis als experimenteel werk. photogénie beoogt een internationaal en reeds geoefend lezerspubliek.

Kortfilm.be is een online platform rond kortfilm, met een focus op filmjournalistiek en -kritiek, in de vorm van recensies, (video-)interviews, nieuwsberichten, verdiepende essays/artikels en een informerende agenda. Het doelpubliek is een brede groep van cultuur- en filmliefhebbers, beginnende cineasten en filmprofessionals.

Het valt op dat al de bovenstaande initiatieven, naast geschreven filmreflectie, ook zelf publieke activiteiten organiseren als onderdeel van hun reflectieve rol. Het kan dan gaan over inleidingen of debatten bij bepaalde vertoningen, maar evengoed over de opzet van een thematische filmprogrammatie dat reflectief omkaderd wordt met experts en eventueel nog voorzien wordt van bijkomende tekstuele omkadering. Cinea gaat daarin het verst en organiseert elk jaar een Zomerfilmcollege, een weekprogramma met lezingen en filmvertoningen opgebouwd rond filmhistorische thema's en filmmakers.

Verder krijgt film online ook een plek op **Filmscalpel.be**, een online platform voor video-essays. **Kutfilm.be** profileert zich als een online filmtijdschrift voor het brede publiek en zet vooral in op aanraders en recensies. Generalistische cultuursites als **enola** en **Cutting Edge** besteden in een aparte sectie op de website aandacht aan de filmactualiteit, naast andere disciplines. **MoviePulp**, **Cinevox** en **Frontview Magazine** spelen eerder in op nieuwtjes in de film- en de entertainmentsector.

Breder van insteek, onderwerp en doelgroep is de algemene filmjournalistiek, die zowel online als gedrukt verschijnt in kranten en weekbladen of bedreven wordt via besprekingen op radio en televisie. De ruimte voor kunst en cultuur in al haar vormen is er echter beperkt, met recensies die of kort en behapbaar zijn of eerder occasioneel verschijnen.

Uitdagingen

Filmkritiek is nodig want biedt nuance en inzichten, die snelle informatieverleners niet of maar heel beperkt kunnen bieden. De gespecialiseerde filmtijdschriften vormen een belangrijke schakel tussen maker, distributeur, vertoner en publiek en kunnen in al hun meerstemmigheid ook een onontbeerlijke wegwijzer zijn in een dichtbegroeid filmbos. In een snel evoluerende samenleving staan kunstkritiek in het algemeen en filmkritiek in het bijzonder echter al langer onder grote druk. Corona heeft de problematieken alleen nog maar scherper gesteld. Niet alleen lag de filmactualiteit stil door de beperkte releases. Gedrukte tijdschriften bouwen ook op inkomsten uit advertenties, vaak geplaatst door verdelers, festivals of vertonersplekken. Aangezien er geen activiteiten te promoten vielen, vielen ook die inkomsten weg. Tel hierbij misschien nog enkele evoluties die al langer spelen nl. het dalende aantal trouwe lezersabonnees, de weinige afzetplekken voor losse distributie, de lage verloningen voor auteurs en de overmatige steun op vrijwilligerswerk, het snel wijzigende leesgedrag, de beperkte overheidssteun, het moeilijke verdienmodel van online tijdschriften etc. Ondertussen kwamen er in het filmtijdschriftenlandschap nog twee nieuwe spelers bij, die beiden de vrijgekomen plek van Filmmagie ambiëren maar ze voorlopig nog niet invulden. Hoewel ze dat doen op een geheel eigen manier, zitten ze tegelijkertijd ook dicht op elkaar en leunen ze op hun beurt ook weer aan bij andere filmtijdschriften, wat de onderlinge concurrentieslag alleen maar heeft vergroot.

Met beperkte eigen inkomsten, een selectief overheidsbeleid en een klein lezersveld voor al deze filmkritische content, rijzen er onvermijdelijk vragen over de toekomst. Een meer afgelijnde profilering ten aanzien van elkaar, een kritische en hedendaagse blik op inhoud, vormgeving en communicatie, een groter inzicht in het eigen en beoogde lezerspubliek en diens verwachtingen en meer onderlinge samenwerking tussen de verschillende spelers lijken belangrijke afwegingen te zijn om tot meer evenwicht in het filmtijdschriftenlandschap te komen.

3.2. Filmeducatie

Hoewel er verschillende definities en invalshoeken circuleren, wordt filmeducatie het vaakst ingedeeld onder het bredere “beeldgeletterdheid”, wat op zich dan weer deel uitmaakt van het overkoepelende “mediageletterdheid”. Er zijn in Vlaanderen verschillende organisaties actief die voor hun kunst- of cultuureducatieve aanpak aan de slag gaan met video en film. Ze doen dat met het oog op de ontwikkeling van zowel algemene culturele, creatieve en maatschappelijke vaardigheden als van specifieke competenties in beeld- of mediageletterdheid. Video en film worden daarbij echter als twee van vele kunstvormen gebruikt om de doelstelling te bereiken. Een snelle telling leidde alvast tot een 10-tal organisaties, die media in al haar vormen (foto, film, video, gaming, VR, AR, ...) gebruiken in hun aanbod. We schetsen er enkelen: **PIAZZA** ontwikkelt o.a. met video, sound en mixed media creatieve projecten voor en met jongeren rond artistiek burgerschap. **MOOSS** heeft een multidisciplinaire aanpak rond kunst- en erfgoededucatie. Als onderdeel daarvan biedt de organisatie ook allerhande audiovisuele workshops (filmen, vloggen, fotograferen, ...) aan voor kinderen en jongeren en vormingen voor hun begeleiders. **TRILL**, gegroeid uit een fusie tussen Artforum en Urban Woorden, faciliteert een platform voor nieuwe narratieven voor kinderen, jongeren en kunstenaars tussen 0-30 jaar binnen een stedelijke context. De organisatie biedt in workshops, lessenreeksen en duurzame trajecten een brede waaier aan kunstvormen (theater, film, media, spoken word, muziek, ...) aan. **Mediaraven** spitst zich toe op activiteiten voor jongeren en vormingen voor hun begeleiders, met het oog op meer mediawijsheid. Ze bieden daartoe o.a. workshops aan rond filmen en monteren of stop-motion.

Vlaanderen kent echter maar een beperkt aantal organisaties, die zich specifiek op filmeducatie toeleggen. Ze nemen filmeducatie uitgesproken op in hun missie en ontwikkelen hierrond een educatief aanbod voor school en/of vrije tijd. Het uitgangspunt daarbij is -net als bij hun collega's in andere cultuureducatieve sectoren- het aanscherpen van culturele, kritische en creatieve vaardigheden bij kinderen, jongeren en volwassenen, maar dan specifiek gelinkt aan film. Daarbij gaat, naast aandacht voor inhoud en thema, ook aandacht naar de analyse en reflectie van de filmische beeldtaal, de audiovisuele technieken, de geschiedenis van het bewegend beeld of naar de specifieke filmprocessen. Het filmeducatieve aanbod kan de discipline film als uitgangspunt nemen maar evengoed gelinkt worden aan specifieke filmvertoningen of releases. Hierrond worden zowel korte workshops, workshopreeksen, langlopende trajecten alsook lesmateriaal ontwikkeld. Het aanbod wordt rechtstreeks gepresenteerd aan het eigen publiek of op vraag gedeeld met het publiek van andere spelers in het veld, waaronder festivals en vertoners. Zonder exhaustief te zijn, schetsen we hieronder enkele spelers, die actief zijn op een waaier van filmeducatieve domeinen.

De jeugdfilmorganisaties **JEF** en **Film'On** koppelen hun filmeducatief aanbod aan een veel bredere werking rond jeugd en film. Bij JEF spitst zich dat toe op de distributie, presentatie en educatieve omkadering van de kwaliteitsfilm voor kinderen en jongeren, via o.a. het JEF festival, (school-)vertoningen met lesmappen en workshops op verschillende locaties in Vlaanderen. Film'On legt zich dan weer toe op de organisatie van een jaarlijks internationaal filmfestival voor jeugd in Brussel en Gent, voorafgegaan door participatieve voortrajecten en stages in samenwerking met het onderwijs en jeugd- en welzijnsorganisaties. Met Film'On on tour is de organisatie ook actief in andere Vlaamse steden.

De FilmClub is een filmeducatief initiatief, dat zich toespitst op kinderen en jongeren en dat kijkplezier en ontmoeting koppelt. Dit project van JEF is geïnspireerd op het Britse initiatief Into Film Club, dat ondertussen al meer dan 6.800 filmclubs voor kinderen en jongeren telt in Groot-Brittannië. De FilmClub is een naschoolse activiteit, waarop scholen, bibliotheken of jeugdhuizen kunnen intekenen. Ze organiseren wekelijks of maandelijks voor een selecte groep kleuters, kinderen of jongeren een filmvertoning. De films selecteren ze uit een vooraf samengesteld aanbod, dat ook per film voorzien is van extra omkaderend materiaal om reflectie of creatieve verwerking mogelijk te maken.

Een aantal filmeducatieve organisaties leggen zich specifiek toe op het creatieve aspect. Ze werken een aanbod uit voor kinderen en jongeren rond de creatie van een animatiefilm, een kortfilm of een documentaire. **REKKER** laat kinderen en jongeren actief proeven van het medium film in haar animatiefilmstudio's in Netwerk Aalst, de Blikfabriek in Antwerpen en Cinema Palace in Brussel, via filmkampen tijdens vakanties en filmtrajecten met scholen. **Cinedraries** is een project in Cinema Rix/CC Deurne, dat jongeren het hele jaar door

workshops aanbiedt rond filmtechnieken, scenario schrijven, acteren en filmgeschiedenis. De jongeren maken ook samen een kortfilm, die publiek vertoond wordt in het cultuurcentrum. In het kader van het Deeltijds Kunstonderwijs bieden ook een 25-tal **academies** in Vlaanderen, op wekelijkse basis en in de vrije tijd, aan kinderen, jongeren en volwassenen de mogelijkheid om hun creatieve ideeën om te zetten in filmtaal.

Enkele spelers zetten uitsluitend in op een aanbod voor scholen. **Schoolpodium Noord** organiseert bijvoorbeeld elk jaar een 50-tal creatieve filmworkshops (animatie, video, special effects) voor de Nederlandstalige scholen uit Evere, Schaarbeek, Sint-Joost-ten-Node en Haren. Een commerciëlere speler is **Filmeducatie.be**, ontstaan uit het ondertussen opgedoekte productiehuis Bandido bvba, die een uitgebreid pakket aan filmlessen, -workshops en -trajecten voor scholen ontwikkelt.

Bij organisaties als **MOOOV** en **Fonk**, beiden zowel festivalorganisator als distributeur, spitst de filmeducatieve werking zich overwegend toe op de uitwerking van een specifiek aanbod van schoolvertoningen, die voorzien worden van uitgebreide lesmappen. Bij MOOOV gaat de aandacht in de eerste plaats naar wereldfilm, bij Fonk naar kortfilm en documentaire. Met de lesmappen beogen ze een vertoning in de klas, de bioscoop of het festival bijkomend te omkaderen met educatief materiaal rond zowel de inhoud van de film als filmtechnische elementen.

Een aantal organisaties spitst zich specifiek toe op activiteiten voor kwetsbare doelgroepen. Vroemvroem vzw startte in 2021 open ateliers (live action, stop-motion, ...) op voor kinderen in de Gentse Malemwijk. Met **studio Malem** mikt de vzw op verbinding, expressie en talentontwikkeling via het medium film. **WAJOW talent factory** focust op de filmeducatie van kwetsbare jongeren tussen 14 en 22 jaar oud, mede met het oog op talentontwikkeling en meer diversiteit voor en achter de camera. Via intensieve trajecten experimenteren jongeren een jaar lang met media, video en film onder de begeleiding van filmmakers en sociale coaches en maken ze samen kortfilms, documentaires of muziekclips. De mooiste resultaten worden getoond op het jaarlijkse Point of U festival in De Studio in Antwerpen. **Cinemaximiliaan** bouwde met haar platform voor en door nieuwkomers een werking uit voor volwassenen. De organisatie zet niet enkel in op vertoningen in asielcentra, huiskamers of cinema's, maar ook op filmcreatie. Samen met nieuwkomers maken ze kortfilms, die worden begeleid door professionele filmmakers. Deelnemers kunnen betrokken zijn bij de creatie in zowel artistieke als ondersteunende rollen. De initiatiefnemers willen hiermee zowel het integratieproces van de nieuwkomers ondersteunen als het culturele leven in Vlaanderen en Brussel diversifiëren.

Uitdagingen

Dat kunst- en cultuureducatie een essentieel onderdeel vormen van de persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen, jongeren en volwassenen is nagenoeg bekend. Het gaat hier immers over veel meer dan louter kennisoverdracht. Cultuureducatie leidt ook tot persoonlijke ontplooiing, een verruimde blik, een grotere sociale cohesie, kritisch burgerschap, etc. Aanbieders van kunst- en cultuureducatie zitten verspreid over verschillende beleidsdomeinen van de cultuur- en jeugdsector. Samen getuigen ze van een veelheid aan inhouden en methodieken, een sterke geografische spreiding -dichtbij voor iedereen- en een werking voor verschillende soorten publieken. Cultuureducatieve aanbieders zijn echter ook kwetsbaar: het ontwikkelen van een cultuureducatief aanbod voor vele publieken vraagt immers ontwikkelingstijd en -arbeid, voldoende financiering, specifieke expertise en ruimte voor vernieuwing. Daar komt nog bij dat ook deze sector een grote impact ondervindt van de toenemende digitalisering en de toename van de maatschappelijke en culturele diversiteit.⁴²

Jaar na jaar bevestigt onderzoek⁴³ immers dat media en technologie in steile opmars zijn. Iedereen zit ondertussen achter een scherm, ook de allerkleinsten. De top 3 van activiteiten op dat scherm zijn filmpjes kijken, muziek beluisteren of televisie. Corona heeft dat alles alleen nog maar versneld. Die groeiende beeldcultuur maakt dat de nood aan mediawijsheid, beeldgeletterdheid maar zeker ook aan filmeducatie alleen maar groter wordt.⁴⁴

De weg vinden naar de kwaliteitsvolle film wordt in die overvloed aan beeldmateriaal immers steeds moeilijker. Filmeducatieve organisaties kunnen een belangrijke rol opnemen in het toeleiden van een nieuwe generatie filmkijkers en -makers naar de kwaliteitsfilm. Hun werking toont immers aan dat film meer kan zijn dan louter entertainment en ontspanning en ook meer dan fragmentarische illustratie rond brandende thema's, waartoe film vaak geïnstrumentaliseerd wordt op school. Filmeducatie komt sowieso maar zeer beperkt aan bod op school want is vandaag nog onvoldoende geïntegreerd in de eindtermen. Er zijn weliswaar tal van bevlogen leerkrachten die binnen hun lessenpakket creatief aan de slag gaan met filmcultuur, maar dat danken we in de eerste plaats aan hun individueel engagement. Het belang van filmeducatie in de vrije tijd neemt hierdoor alleen maar toe.

Corona wees ook uit dat niet iedereen in onze samenleving mee is met de digitale versnelling. Ook hier liggen uitdagingen. Filmeducatieve organisaties leveren al heel wat inspanningen om ook personen in een precaire socio-economische positie te bereiken, ondervertegenwoordigde groepen mee en meer te laten participeren en om ook een grotere diversiteit van thema's aan te raken in hun werking. Het blijft echter een intensief proces en vaak maatwerk om kwetsbare groepen en minderheidsgroepen samen te brengen rond filmeducatie. Daarnaast blijven ook tieners nog steeds één van de moeilijkst bereikbare doelgroepen.

Het veld van filmeducatieve aanbieders is echter klein en geografisch minder goed gespreid dan bij andere cultuureducatieve collega's. Bijkomende inspanningen zullen nodig zijn om filmeducatie zichtbaarder te maken, het draagvlak te vergroten en de actoren ervan te versterken. Dat film in het onderwijs zo weinig aandacht krijgt, is en blijft een pijnpunt waar ook andere Europese landen mee worstelen. Meer deskundigheidsbevordering via vormingen van leerkrachten, jeugdwerkers en andere begeleiders zou hierop een antwoord kunnen bieden.

⁴² [“Cultuureducatie in de vrije tijd. Een tweede veldtekening.” Lode Vermeersch en Nele Havermans. KULeuven/HIVA. Mei 2021.](#)

⁴³ [Rapport Digimeter 2021. Imec, 2022. / Medianest Cijfers 2021.](#)

⁴⁴ [“Filmeducatie in Vlaanderen. Beleidsanalyse. Lode Vermeersch en Nele Havermans. KULeuven/HIVA. Mei 2021.](#)

SLOTWOORD

Corona is vandaag misschien wat meer op de achtergrond verdwenen maar haar impact op de filmsector is zeker nog niet verteerd. Deze tussentijdse landschapsschets maakt dan ook een tijdelijke foto van een landschap in evolutie. Niet alle antwoorden zijn vandaag immers al gekend. De geformuleerde uitdagingen spitsen zich vooral toe op die zaken, die momenteel het meest in het oog springen: hoe fysieke en online filmbelevingen zich tot elkaar verhouden; hoe kwetsbaar culturele vertoning is omwille van allerlei factoren; hoe noodzakelijk het is om filmcultuur en filmeducatie nog verder te spreiden; hoe overleg en samenwerking de sector nog meer kunnen versterken. Er zijn er zeker nog.

Deze schets wil echter ook de sterktes van de verschillende spelers benoemen, omdat daarin hun kracht ligt voor de toekomst: hun passie voor film en voor hun publiek; hun drijfkracht om meerwaarde te creëren rond film; hun vervlochten banden met elkaar maar ook met actoren uit andere domeinen en andere praktijken; hun lokale verankering en/of internationale uitstraling; hun grote veerkracht en creativiteit waarmee de crisis wordt bestreden. Er zijn er zeker nog.

Bovenop corona komen nu ook zorgen over de inflatie, de stijgende personeelskosten, de hoge energieprijzen en de beperkte overheidsmiddelen. De spelers bevragen zich momenteel dan ook niet alleen over hoe ze hun huidige werking in deze omstandigheden op peil kunnen houden maar overwegen eveneens inkrimpingsscenario's. Ongetwijfeld heeft dit gevolgen voor de toekomstige slagvaardigheid en groeiomogelijkheden van het beschreven veld. Hoe dat landschap van de vertoning en spreiding van en de reflectie en educatie rond filmcultuur in Vlaanderen onder deze omstandigheden verder zal evolueren, is echter voer voor een volgende landschapsschets.

Voor deze tussentijdse landschapsschets rest ons tot slot echter nog een woord van warme dank aan de lezers die de eerste tekst met kritische blik nalazen: Marc Boonen, Patrick Deboes, Ann Overbergh, Niels Putman en Karin Vandenrydt. Dank ook aan collega Evelien Van Houdt voor haar concrete bijdrage; aan stagiaire Atalya De Cock voor het op peil houden van het jaarlijkse onderzoek naar het Vlaamse vertonerslandschap en aan Jolien Vanroy van de afdeling Kenniscel voor de kaartjes.

VAF/Publiek
Diana Raspoet

BIJLAGEN

5.1. Multi- en cityplexen

naam	locatie	aantal zalen	aantal stoelen
<u>Euroscop Genk (Pathé)</u>	Genk	10	2022
<u>Euroscop Lanaken (Pathé)</u>	Lanaken	8	1076
<u>Euroscop Maasmechelen (Pathé)</u>	Maasmechelen	11	2020
<u>Siniscoop (Pathé)</u>	Sint-Niklaas	8	2211
<u>Kinepolis Antwerpen</u>	Antwerpen	24	7273
<u>Kinepolis Brugge</u>	Brugge	8	1453
<u>Kinepolis Brussel</u>	Brussel	25	6454
<u>Kinepolis Gent</u>	Gent	12	3124
<u>Kinepolis Hasselt</u>	Hasselt	13	2817
<u>Kinepolis Kortrijk</u>	Kortrijk	10	2366
<u>Kinepolis Leuven</u>	Leuven	7	1867
<u>Kinepolis Oostende</u>	Oostende	8	1649
<u>UGC Aarschot</u>	Aarschot	5	729
<u>UGC Antwerpen</u>	Antwerpen	19	3649
<u>UGC De Brouckère</u>	Brussel	12	2614
<u>UGC Lommel</u>	Lommel	5	732
<u>UGC Mechelen</u>	Mechelen	11	2260
<u>UGC Toison d'Or</u>	Brussel	14	2935
<u>UGC Turnhout</u>	Turnhout	8	1804
		TOTAAL	TOTAAL
		218	49 055

5.2. Onafhankelijke profitbioscopen

naam	locatie	aantal zalen	aantal stoelen
<u>Ciné Aalst: Palace & Feestpaleis</u>	Aalst	7	1281
<u>Cinema4you</u>	Burcht (Zwijndrecht)	2	99
<u>Cinema Rio</u>	De Haan	1	153
<u>Cinema Albert</u>	Dendermonde	2	295
<u>Studio Geel</u>	Geel	4	1102
<u>Cinema Focus</u>	Geraardsbergen	4	719
<u>The Roxy Theatre</u>	Koersel (Beringen)	3	390
<u>Cinema Koksijde</u>	Koksijde	5	1099
<u>Cinema Variétés</u>	Lier	2	333
<u>Cinema Central</u>	Ninove	2	176
<u>Cityscoop</u>	Roeselare	7	1114
<u>White</u>	Schaarbeek	8	994
<u>Le Stockel</u>	Sint-Pieters-Woluwe	1	396
<u>Cameo</u>	Sint-Truiden	1	174
<u>Studio Rubens</u>	Zwijndrecht	1	100
		TOTAAL	TOTAAL
		50	8425

5.3. Arthouses

naam	locatie	aantal zalen	aantal stoelen
<u>Cinema Aventure</u>	Brussel	3	231
<u>Cinema Galeries</u>	Brussel	3	412
<u>Kinograph</u>	Brussel	1	400
<u>Palace</u>	Brussel	4	656
<u>Cinéma Vendôme</u>	Brussel	5	838
<u>Cartoon's</u>	Antwerpen	3	229
<u>Lumière Antwerpen</u>	Antwerpen	2	234
<u>Lumière Brugge</u>	Brugge	4	355
<u>Sphinx</u>	Gent	5	600
<u>Studio Skoop</u>	Gent	5	421
<u>Budascoop (Kunstencentrum Buda)</u>	Kortrijk	3	299
<u>Cinema ZED</u>	Leuven	3	311
<u>Lumière Mechelen</u>	Mechelen	3	247
		TOTAAL	TOTAAL
		44	5233

5.4. Andere culturele vertoners

naam	locatie	frequentie	projectie
<u>Netwerk Aalst</u>	Aalst	W	DCP
<u>DE CINEMA</u>	Antwerpen	W	DCP
<u>De Roma</u>	Antwerpen	W	DVD
<u>Filmhuis Klappei</u>	Antwerpen	W	
<u>De Polygoon</u>	Brasschaat	W	DVD
<u>Cinema RITCS</u>	Brussel	W	DCP
<u>CINEMATEK</u>	Brussel	W	DCP
<u>Flagey (studio 5)</u>	Brussel	W	DCP
<u>Cinema Nova</u>	Brussel	W	DCP
<u>BOZAR</u>	Brussel	W	DCP
<u>KASKcinema</u>	Gent	W	DCP
<u>Artcinema OFFoff</u>	Gent	W	DVD
<u>Ciné Rio</u>	Gent	W	DVD
<u>Cinema ZED Hasselt</u>	Hasselt	W	DCP
<u>Cinema Storck</u>	Oostende	W	DCP
<u>Filmhuis Mechelen</u>	Mechelen	W	DCP

5.5. Cultuurhuizen met filmprogrammatie & filmclubs

Wekelijkse programmatie

naam	locatie	projectie
<u>CC De Meent</u>	Alsemberg/Beersel	DCP
<u>CC De Steiger</u>	Boom	DVD
<u>CC Ter Dilft</u>	Bornem	DCP
<u>Leietheater</u>	Deinze	DCP
<u>Cinema Rix</u>	Deurne	DVD
<u>CC Dilbeek</u>	Dilbeek	DCP 35mm
<u>Cinema Plaza</u>	Duffel	DCP 35mm
<u>CC Evergem (Cinema Westside)</u>	Evergem	DCP
<u>CC Strombeek</u>	Grimbergen	DCP
<u>CC 't Vondel</u>	Halle	DVD
<u>CC Jan Tervaert</u>	Hamme	DCP DVD
<u>CC Zwaneberg</u>	Heist-op-den-berg	DCP DVD BLU-RAY
<u>Cultuurhuis De Leest</u>	Izegem	DVD
<u>CC Scharpoord</u>	Knokke-Heist	DCP
<u>CC Casino</u>	Koksijde	DCP BLU-RAY DVD
<u>CC Lokeren</u>	Lokeren	DCP
<u>CC De Adelberg (UGC Lommel)</u>	Lommel	DCP 35mm
<u>Cultuurhuis Merelbeke</u>	Merelbeke	DCP
<u>CC 't getouw</u>	Mol	DCP 35mm
<u>CC Den Blank</u>	Overijse	DCP
<u>CC Binder</u>	Puurs-Sint-Amands	DCP
<u>CC De Spil</u>	Roeselare	DCP BLU-RAY
<u>CC Sint-Niklaas (Siniscoop)</u>	Sint-Niklaas	DCP
<u>CC De Ploter</u>	Ternat	DVD
<u>CC Gildhof</u>	Tielt	DCP
<u>CC Het Bolwerk</u>	Vilvoorde	DCP 35mm
<u>CC De Kern</u>	Wilrijk	DCP
<u>CC De Factorij</u>	Zaventem	DCP
<u>CC Zoetegem</u>	Zottegem	DCP

Tweewekelijkse programmatie

naam	locatie	projectie
<u>Schouwburg Corso</u>	Berchem	DVD 35mm
<u>Theater Vooruit</u>	Boechout	DVD
<u>CC Muze</u>	Heusden Zolder	DVD
<u>Centrum Ysara & City</u>	Nieuwpoort	DVD
<u>CC Ghybe</u>	Poperinge	DVD
<u>CC Schoten</u>	Schoten	DVD
<u>CC Temse</u>	Temse	DVD
<u>Vrijtijdscentrum De Warandepoort</u>	Tervuren	DVD
<u>CC De Brouckere</u>	Torhout	DCP
<u>CC De Schakel *</u> (*opening nieuwe zaal najaar 2022)	Waregem	DCP 35mm
<u>GC 't Gasthuis</u>	Wijnegem	DVD

Maandelijks programmatie

naam	locatie	projectie
<u>GC De Bijenkorf</u>	Assenede	DVD
<u>CC Ter Vesten</u>	Beveren	BLU-RAY
<u>CC Brasschaat</u>	Brasschaat	DVD
<u>CC Belgica</u>	Dendermonde	DVD 35mm
<u>CC Diest / Cinema Paradiso</u>	Diest	DCP
<u>CC De Herbakker</u>	Eeklo	DVD
<u>CC EMotia</u>	Erpe-Mere	DVD BLU-RAY DCP
<u>GC Den Breughel</u>	Haacht	BLU-RAY
<u>GC De Linde (CC Brussel)</u>	Haren	DVD
<u>CC 't Schaliken</u>	Herentals	DVD
<u>CC Casino</u>	Houthalen-Helchteren	DVD
<u>CC Kapellen</u>	Kapellen	DVD
<u>GC Den Bussel</u>	Keerbergen	DVD
<u>GC Nekkersdal (CC Brussel)</u>	Laken	DVD
<u>Liers Cultuurcentrum</u>	Lier	DVD
<u>GC De Moelie</u>	Linkebeek	DVD
<u>OC De Witte Merel</u>	Lint	DVD
<u>CC Den Hoogen Pad</u>	Maldegem	DVD
<u>GC de Muze van Meise</u>	Meise	DVD
<u>Schouwburg Noord</u>	Merksem	DVD
<u>CC Mortsel</u>	Mortsel	DCP
<u>GC De Bunder</u>	Moorslede	DVD
<u>GC Nohva (CC Brussel)</u>	Neder-Over-Heembeek	DVD
<u>CC De Plomblom</u>	Ninove	DVD

<u>CC De Woeker</u>	Oudenaarde	DVD
<u>GC Den Dam (CC Brussel)</u>	Oudergem	DVD
<u>CC Paethe</u>	Pelt	DVD
<u>GC Pianofabriek (CC Brussel)</u>	Sint-Gillis	DVD
<u>GC Ten Noey (CC Brussel)</u>	Sint-Joost-Ten-Node	DVD
<u>CC De Fabriek</u>	Sint-Lievens-Houtem	DVD
<u>Cultuurhuis Tessenderlo</u>	Tessenderlo	DVD
<u>CC De Kruisboog</u>	Tienen	DVD
<u>GC Het Huys (CC Brussel)</u>	Ukkel	DVD BLU-RAY
<u>GC Ten Weyngaert (CC Brussel)</u>	Vorst	DVD
<u>GC de Zandloper</u>	Wemmel	DVD
<u>CC Nova</u>	Wetteren	DVD
<u>GC de Kam</u>	Wezembeek-Oppem	DVD
<u>VC De Schelde</u>	Zandvliet	DVD
<u>GC Tentakel</u>	Zonhoven	DVD
<u>OC 't Waigat (Studio Rubens / Cinema4you)</u>	Zwijndrecht	DCP

Filmclubs

naam	locatie	frequentie	projectie
<u>De Andere Film Brugge (Kinopolis)</u>	Brugge	W	DCP
<u>Cinéclub Ritcs (Cinema RITCS)</u>	Brussel	M	DCP
<u>BibArt Filmclub (Bibliotheek Denderleeuw)</u>	Denderleeuw	ZOCC	DVD
<u>FilmMagie Antwerpen (Cinema Rix)</u>	Deurne	W	DVD
<u>Zebracinema (CC Diest / Cinema Paradiso)</u>	Diest	W	DCP
<u>Diksmuidse Filmclub (CC Kruispunt)</u>	Diksmuide	2W	DVD
<u>BibArt Filmclub (Bibliotheek Erpe-Mere)</u>	Erpe-Mere	ZOCC	DVD
<u>C-mine & Zebracinema (Euroscoop Genk)</u>	Genk	W	DCP
<u>Filmclub Ciné Rio</u>	Gent	W	DVD
<u>Filmclub Film-Plateau (KASK Cinema)</u>	Gent	2W	DCP
<u>BibArt Filmclub (Bibliotheek Haaltert)</u>	Haaltert	ZOCC	DVD
<u>Cinema Walburg & Zebracinema</u>	Hamont-Achel	W	DCP
<u>Filmmagie Hasselt (Kinopolis)</u>	Hasselt	W	DCP
<u>Filmuniversiteit Ieper (CC Het Perron)</u>	Ieper	2W	DVD
<u>Elan Filmavonden & MOOOV (The Roxy Theatre)</u>	Koersel	W	DCP
<u>De Andere Film Koksijde (Casino Koksijde)</u>	Koksijde	2W	DCP BLU-RAY DVD
<u>BibArt Filmclub (Bibliotheek Lede)</u>	Lede	ZOCC	DVD
<u>Filmclub Kalliopee (Cinema Variétés)</u>	Lier	2W	DCP
<u>CC Achterolmen & Zebracinema</u>	Maaseik	W	DCP
<u>Filmclub Cinema M</u>	Mortsel	W	DCP
<u>Bibliotheek Ninove (BibArt Filmclub)</u>	Ninove	ZOCC	DVD
<u>Lucifer Cineclub</u>	Ninove	M	DVD
<u>Filmclub 62</u>	Oostende	W	DCP
<u>Filmclub Het Groot Licht</u>	Oudenaarde	M	DVD
<u>CC Dommelhof & Zebracinema</u>	Pelt	W	DCP
<u>De Andere Film Roeselaere (CC De Spil)</u>	Roeselare	2W	DCP
<u>Cinema Sonja (GC Werf 44)</u>	Schilde	M	
<u>Filmmagie Sint-Niklaas (Siniscoop)</u>	Sint-Niklaas	M	DCP
<u>CC De Bogaard & Zebracinema (Cinema Cameo)</u>	Sint-Truiden	W	DCP
<u>CC De Velinx & Zebracinema</u>	Tongeren	W	DCP
<u>Zebracinema (UGC Turnhout)</u>	Turnhout	W	DCP
<u>Filmmagie Wevelgem (CC Wevelgem)</u>	Wevelgem	2W	DCP
<u>Filmclub</u>	Zulte	M	DVD

5.6. Filmfestivals

naam	locatie	periode
<u>Filmfestival Oostende</u>	Oostende	januari
<u>Brussels Independent Film Festival</u>	Brussel	februari
<u>Artefact</u>	Leuven	februari-maart
<u>Made in China Festival</u>	Gent	februari-maart
<u>Anima</u>	Brussel	februari/maart
<u>JEF Festival</u>	Antwerpen	februari/maart
<u>Offscreen</u>	Brussel	maart
<u>Docville</u>	Leuven	maart
<u>Japan Square</u>	Gent	maart
<u>Courtisane</u>	Gent	maart/april
<u>Point of U Festival</u>	Antwerpen	april
<u>Brussels Short Film Festival (BSFF)</u>	Brussel	april
<u>Brussels Porn Film Festival</u>	Brussel	april
<u>Afrika Filmfestival</u>	Leuven	april/mei
<u>cinEMÁS</u>	Gent, Antwerpen & Kortrijk	april
<u>MOOOV Filmfestival</u>	Beringen, Brugge, Deinze, Genk, Lier, Sint-Niklaas, Turnhout en Zaventem	april
<u>Brussels International Fantastic Film Festival (BIFFF)</u>	Brussel	april* (*in 2022 aug-sept)
<u>Elles tournent - Dames Draaien Festival</u>	Brussel	mei
<u>Millenium Festival</u>	Brussel	mei
<u>DisABILITY Filmfestival</u>	Leuven	mei
<u>Visite</u>	Antwerpen	mei
<u>Brussels International Film Festival (BRIFF)</u>	Brussel	juni
<u>Ongezien kort</u>	Antwerpen	september
<u>SHHH Festival</u>	Oostende	september
<u>CUT TO: GENT</u>	Gent	september
<u>Electric Shadows Festival</u>	Antwerpen	september/oktober
<u>International Dance Filmfestival (IDFF)</u>	Brussel	september/oktober
<u>Contour Biennale</u>	Mechelen	herfst
<u>Film Fest Gent</u>	Gent	oktober
<u>Pink Screens Festival</u>	Brussel	oktober
<u>Festival van de Vrijheid</u>	Brussel	oktober
<u>Razor Reel Flanders Film Festival</u>	Brugge	oktober/november
<u>Filem'on Festival</u>	Brussel	oktober/november
<u>Holebifilmfestival</u>	Leuven	november
<u>Docfest</u>	Brugge	november* (*eerste editie 2022)
<u>Brussels Art Film Festival (BAFF)</u>	Brussel	november
<u>Kortfilmfestival Leuven (IKL)</u>	Leuven	december

5.7. Distributeurs

naam	locatie
Alternative Films	Brussel
<u>Athena Films</u>	Waterloo
<u>Avila</u>	Sint-Gillis
<u>Belga Films</u>	Braine L'Alleud
<u>Bevrijdingsfilms</u>	Leuven
<u>Cherry Pickers Filmdistributie</u>	Gent
<u>Cinéart</u>	Brussel
<u>Cinematek Distribution</u>	Brussel
<u>Cinemien</u>	Antwerpen
<u>Dalton Distribution</u>	Leuven
<u>De Filmfreak</u>	Amsterdam (NL)
<u>Folioscope (Anima)</u>	Brussel
<u>Imagine Films Distribution</u>	Brussel
<u>Independent Films Distribution</u>	Antwerpen
<u>JEF Distributie</u>	Antwerpen
<u>Kinepolis Film Distribution (KFD)</u>	Brussel
<u>Le Parc Distribution</u>	Luik
<u>Lumière Distributie</u>	Gent
<u>MOOOV Distributie</u>	Turnhout
<u>O'Brother Distribution</u>	Brussel
<u>Paradiso Filmed Entertainment</u>	Dilbeek
<u>Radiator IP Sales</u>	Brussel
<u>Remain in Light</u>	Antwerpen
<u>Septemberfilm</u>	Lubbeek
<u>Sony Pictures Releasing</u>	Brussel
<u>The Searchers</u>	Antwerpen
<u>Universal Pictures Belgium</u>	Brussel
<u>Walt Disney Motion Pictures Belgium</u>	Brussel
<u>Warner Bros. Pictures International Benelux</u>	Brussel
<u>WW-Entertainment</u>	Antwerpen

5.8. Kijken op het scherm

	naam	soort	doelpubliek	abbonement
groot & internationaal	Amazon Prime Video	SVOD	iedereen	X
	Apple TV+	SVOD	iedereen	X
	Disney+	SVOD	iedereen	X
	Google Play Films	TVOD	iedereen	à la carte
	MUBI	SVOD	filmliefhebber	X
	Netflix	SVOD	iedereen	X
	iTunes	TVOD	iedereen	à la carte
	Rakuten TV	MBM	iedereen	gratis + à la carte
	YouTube Films en series	TVOD	iedereen	à la carte
	StarzPlay	SVOD	iedereen	X
Belgische platformen	Sooner	MBM	filmliefhebber	X
	Streamz(+)	SVOD	iedereen	X
	Cinema bij je Thuis	TVOD	filmliefhebber	à la carte
	MyLum	MBM	filmliefhebber	à la carte
	JEF. Kortfilm in de klas (later Platform L)	VOD	leerkrachten	à la carte
	Dalton	SVOD	filmliefhebber	X
	Dalton+	PVOD	filmliefhebber	à la carte
	Zebracinema bij je thuis	TVOD	filmliefhebber	à la carte
	Picl	TVOD	filmliefhebber	à la carte
	Filem'On	VOD	leerkrachten	gratis
Avila Film	MBM	ciniefiel	X + à la carte	
NL	Cinemember	SVOD	filmliefhebber	X
	Picl	TVOD	filmliefhebber	à la carte
	Cinetree	MBM	filmliefhebber	X + à la carte
zenders	VTM Go	AVOD	Vlamingen	gratis
	Go Play	AVOD	Vlamingen	gratis
	VRT MAX	VOD	Vlamingen	gratis
optie TV	Play More	SVOD	Telenet klanten	X
	Telenet a la carte	TVOD	Telenet klanten	à la carte
	Pickx VOD-platform	TVOD	Proximus klanten	à la carte

5.9. Filmreflectie

naam	publicatievorm	periodiek	taal	prijs
<u>cinenews</u>	online		NL, ENG, FR	gratis
<u>Cutting Edge</u>	online		NL	gratis
<u>enola</u>	online		NL	gratis
<u>filmscalpel.com</u>	online		ENG	gratis
<u>Frontview magazine</u>	online		NL	gratis
<u>kortfilm.be</u>	online		NL	gratis
<u>Kutfilm</u>	online		NL	gratis
<u>moviepulp</u>	online		NL	gratis
<u>photogénie</u>	online		ENG	gratis
<u>Sabzian</u>	online		NL, ENG, FR	gratis
<u>Fantômas</u>	print/online	4x/jaar	NL	12,50 euro/nummer 45 euro/jaar online gratis
<u>Humbug</u>	print/online	4x/jaar	NL	12 euro/nummer 40 euro/jaar online gratis
<u>rekto:verso</u>	print/online	4x/jaar	NL	30 euro/jaar online gratis
<u>Vertigo</u>	print/online	9x/jaar	NL	25 euro/jaar online gratis

5.10. Filmeducatie

Filmeducatieve organisaties

naam	locatie
<u>REKKER</u>	Antwerpen
<u>JEF</u>	Antwerpen
<u>Filem'On</u>	Brussel
<u>Cinemaximiliaan</u>	Brussel
<u>Schoolpodium Noord</u>	Brussel
<u>Wajow</u>	Brussel
<u>Filmeducatie.be</u>	Dendermonde
<u>Cinedraries</u>	Deurne
<u>Studio Malem</u>	Gent
<u>Filmstof</u>	Hoboken
<u>Filmklap/Fonk</u>	Leuven
<u>MOOOV</u>	Turnhout
<u>De Filmclub</u>	Vlaanderen

Academies met een filmwerking

naam	locatie
<u>Stedelijke Academie voor Beeldende Kunsten</u>	Aalst
<u>Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen</u>	Antwerpen
<u>Beeldacademie Lier</u>	Boechout
<u>Beeldacademie Lier</u>	Broechem
<u>Koninklijke Academie voor Schone Kunsten</u>	Dendermonde
<u>Beeldacademie Lier</u>	Emblem
<u>Academie Beeldende kunsten Etterbeek</u>	Etterbeek
<u>Academie voor Beeldende Kunst</u>	Gent
<u>Academie voor Beeldende Kunsten</u>	Kapellen
<u>Beeldacademie Lier</u>	Koningshooikt
<u>Gemeentelijke Academie voor Schone Kunsten</u>	Kontich
<u>Beeldacademie Lier</u>	Lier
<u>Kunstacademie Maasmechelen – Beeldende en Audiovisuele Kunsten</u>	Maasmechelen
<u>Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten</u>	Mechelen
<u>Gemeentelijke Academie voor Beeldende Kunsten</u>	Mol
<u>Academie voor Beeldende Kunst</u>	Mortsel
<u>Beeldacademie Lier</u>	Oostmalle
<u>Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst</u>	Oudenaarde
<u>Beeldacademie Lier</u>	Pulle
<u>Stedelijke Academie voor Schone Kunsten Roeselare</u>	Roeselare
<u>d'Academie van Sint-Niklaas beeld</u>	Sint-Niklaas

<u>Beeldacademie Lier</u>	Vremde
<u>Gemeentelijke Academie voor Beeldende Kunsten</u>	Waasmunster
<u>Beeldacademie Lier</u>	Westmalle
<u>KUNSTacademie Wetteren</u>	Wetteren

Cultuur- en beeldeducatieve organisaties met o.a. video- en filmwerking

naam	locatie
<u>PIAZZA</u>	Antwerpen
<u>Stampmedia</u>	Antwerpen
<u>JES</u>	Antwerpen Brussel Gent
<u>das Kunst</u>	Antwerpen Gent Kortrijk
<u>Mediaraven</u>	Gent
<u>Villa Basta</u>	Hasselt
<u>TRILL</u>	Leuven
<u>MOOSS</u>	Leuven
<u>Link in de Kabel</u>	Leuven
<u>Project Wolf</u>	Mechelen
<u>Mister Box</u>	Sint-Agatha-Berchem